

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR DIPLOMATIJOS MAGISTRO PROGRAMA

GINTARAS BARANIŪNAS
II kurso studentas

BESIKEIČIANTIS INDIJOS VAIDMUO SANTYKIUOSE SU JAV IR KINIJA

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas dr. K. Andrijauskas

Vilnius, 2019

Bakalauro/magistro darbo vadovo/ės išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....

(data)

.....

(v., pavardė)

.....

(parašas)

Bakalauro/magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....

(data)

.....

(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Bakalauro/magistro darbo recenzentas/ė:

.....

(v., pavardė)

Bakalauro/magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas *Besikeičiantis Indijos vaidmuo santykiuose su JAV ir Kinija* yra:

1. Atliktas mano paties ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Gintaras Baraniūnas

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Baraniūnas G., *Besikeičiantis Indijos vaidmuo santykiuose su JAV ir Kinija*: Tarptautinių santykių ir Diplomatinės programos, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas dr. K. Andrijauskas. – V., 2019. – 47 p.

Reikšminiai žodžiai: Indija, Kinija, JAV, interesų balansas, užsienio politika, tarptautiniai santykiai.

Šiame darbe yra nagrinėjamas Indijos vaidmuo ir jo pokytis tripolėje JAV, Kinijos ir Indijos galios pusiausvyros konfigūracijoje. Indijos vaidmens pokytis vertinamas tiriant Indijos užsienio politiką Indijos-Ramiojo vandenyno regione, ypač Indijos santykius su Kinija ir JAV. Pateikiamas Indijos užsienio politikos lyginimas laikotarpiais nuo 2004 iki 2014 ir nuo 2014 iki 2019 metų Indijoje vykstančių rinkimų. Šie laikotarpiai lyginami atsižvelgiant į pokyčius geopolitinėje arenoje ir pokyčius Indijos vidaus politikoje. Naudojant R. Schweller interesų balanso teoriją nustatomas Indijos vaidmuo ir pokytis jame nuo 2014-ųjų metų.

Turinys

Įvadas.....	5
1. Teorinis pagrindas.....	12
1.1. Teorinės prielaidos.....	12
1.2. R. Schweller interesų balanso teorija.....	14
2. JAV ir Kinijos vaidmenys tripolės galios pusiausvyros konfigūracijoje.....	20
2.1. JAV vaidmuo tripolės galios pusiausvyros konfigūracijoje.....	21
2.2. Kinijos vaidmuo tripolės galios pusiausvyros konfigūracijoje.....	23
3. Indijos vaidmuo tripolės galios pusiausvyros konfigūracijoje.....	25
3.1. Veiksniai lėmę pokytį Indijos užsienio politikoje.....	26
3.2. Indijos užsienio politika nuo 2004-ųjų iki 2014-ųjų.....	27
3.3. Indijos užsienio politika nuo 2014-ųjų.....	32
3.4. Indijos vaidmens pokyčiai tripolės galios pusiausvyros konfigūracijoje.....	38
Išvados.....	39
Literatūros sąrašas.....	42
Summary.....	47

Ivadas

2011-2012-ais metais įvyko svarbūs pokyčiai pasaulio geopolitinėje arenoje. 2011-ais metais Jungtinės Amerikos Valstijos (JAV) paskelbė perorientuojančios savo interesus ir užsienio politiką į Azijos-Ramiojo vandenyno regioną, siekiant išlaikyti savo įtaką regione bei atsverti didėjančią Kinijos galią ir įtaką. Tuo tarpu 2012-ais metais Kinijoje įvykus vadovų kaitai, buvo pradėtas aktyvus jos užsienio politikos ir interesų įgyvendinimas. Atnaujinti nesutarimai dėl Senkaku salų su Japonija bei ginčas su Vietnamu dėl teritorijų Pietų Kinijos jūroje ir naujų salų kūrimas ten, o taip pat netrukus paskelbta Juostos ir kelio iniciatyva (angl. *Belt and Road Initiative*) tą puikiai iliustruoja. Šie Kinijos veiksmai, dažnai agresyvūs ir keliantys susirūpinimą mažesnėms regiono valstybėms, bei JAV politikos perorientavimas rodo, kad Azijoje susikerta šių valstybių interesai. Taip pat, nagrinėjant šių valstybių tarpusavio santykius, galima rasti galios pusiausvyros tarp jų požymių. Tačiau regione randasi kita pamažu kylanti galia, kuri pastaruoju metu patyrė pokyčius užsienio politikoje – Indija.

2014-ais metais Indijoje rinkimus laimėjo Indijos liaudies partija (angl. *Bharatiya Janata Party*, BJP) su dabartiniu Indijos ministru pirmininku Narendra Modi priešakyje. Ši politinė jėga, paremta labiau nacionalistiniu požiūriu nei dauguma kitų partijų, pradėjo vykdyti užsienio politiką, kuri atrodo gerokai skirtingai nuo iki tol vyravusios. Nuo 2014-ųjų metų Indijos užsienio politika atrodo daug užtikrintesnė, aiškesnė ir labiau orientuota į savų interesų Indijos vandenyno ir Pietų Azijos regionuose įgyvendinimą. Indija pradėjo aktyvų ir precedento neturintį bendradarbiavimą su JAV bei jos sąjungininkėmis Azijos-Ramiojo vandenyno regione. Tuo tarpu Indijos užsienio politika mažesnių kaimyninių valstybių atžvilgiu taip pat pakito pakeitus anksčiau buvusią „Žvilgsnio į Rytus“ (angl. *Look East*) politiką į aktyvesnio pobūdžio „Veiksmo Rytuose“ (angl. *Act East*) politiką. Apžvelgus Indijos veiksmus užsienio politikoje po 2014-ųjų metų susidaro įspūdis, kad Indija taip pat siekia atsverti Kinijos augančią įtaką regione. Tą rodo minėtas aktyvus bendradarbiavimas su JAV, Modi susitikimai su Japonijos premjeru Shinzo Abe bei pakitęs Indijos užsienio politikos veikimas, susijęs su Pietryčių Azijos valstybėmis, ypač tomis, kurios turi nesutarimų su Kinija, kaip pvz. Vietnamas.

Teiginius, kad Indijos užsienio politika regione yra aktyvesnė, taip pat neblogai iliustruoja Indijos pakitęs požiūris į karinę galią ir jos naudojimą. Nemažai mokslininkų tvirtina, kad Indija turi nepakankamai karinės galios lyginant su valstybės dydžiu ir kad ja nėra naudojamosi. Tačiau neseni įvykiai rodo, kad Indijos nuostatos dėl kariuomenės ir karinės galios plėtros pasikeitė. Indija pamažu modernizuoja ir vysto savo karines galimybes. Harsh V. Pant teigia, kad nuo 2015-ųjų Indija pradeda nebebijoti galios ir jos naudojimo. Jo nuomone, Indija apsibrėžia Pietų Azijos regioną kaip tokį, kuriame Indijos interesai yra svarbiausi ir tame regione Indija nebijo rodyti savo karinių raumenų. Anot

jo, Indijoje nuo to laiko kai valdžią joje gavo Modi vedama partija požiūris į savo karines pajėgas pakito ir jos dabar yra matomos kaip instrumentas galintis padėti šaliai pasiekti savo išsikeltus nacionalinius ir užsienio politikos tikslus¹. Jis taip pat atkreipia dėmesį į tai, kad Indijai svarbiausia bent kol kas išlaikyti savo minkštąją galią, nes Indija istoriškai nėra ta valstybė, kuri noriai naudotųsi karinėmis pajėgomis savo tikslų įtvirtinimui, dėl ko ji dar ir dabar elgiasi laibai atsargiai, kai kyla klausimas dėl šių pajėgų panaudojimo. Teigiama, kad Modi vyriausybės tikslas yra ne tik atgaivinti ir plėtoti Indijos minkštąją galią, bet kartu sustiprinti Indijos kietąją galią naudojantis minkštosios galios teikiamais privalumais.² Tačiau jo nuomone, rodo pakitęs Indijos požiūris į karinę galią, jos nemarginalizuojant, kaip tai buvo daroma anksčiau, o pradedant skirti jai pakankamai dėmesio. Dėl Indijos karinių pajėgų marginalizacijos labiausiai kaltinama Jawaharlal Nehru politinė kryptis ir mintis, kuri ilgą laiką įtakojo ir Indijos užsienio politiką. Nepaisant to, Indija pamažu randasi kaip rimta karinė galia regione. Didesnis dėmesys kariuomenės modernizavimui ir galimybė naudojantis ja projektuoti savo galią rodo, kad Indijos interesai Pietų Azijos regione gali būti palaikomi ir karinėmis priemonėmis.

Vienas iš Indijos kariuomenės modernizavimo variklių yra JAV, su kuriomis Indija yra sudariusi įvairių ginkluotės įsigijimo sutarčių. Šis bendradarbiavimas taip pat stiprina abipusius valstybių ryšius. Indijos ir JAV santykiai nuo 2014-ųjų stabiliai gerėja. Abi valstybės turi panašių interesų – palaikyti saugumą Indijos vandenyne ir balansuoti Kinijos kilimą Azijoje. JAV ir Indija dalyvauja daugelyje karinių pratybų vykstančių regione, tarp valstybių buvo sudaryti sandėriai, kuriais JAV pardavė Indijai įvairios karinės technikos. 2015-ais metais Baracko Obamos administracija pratęsė su Indija galiojusį Naujų Indijos ir JAV gynybos santykių pagrindų (angl. „*New Framework for the US-India Defence Relationship*“, *NFDR*) susitarimą, kuriuo sutarta, kad JAV ir Indija smarkiai bendradarbiaus aukščiausiu lygmeniu gynybos srityje, ypač kalbant apie klausimus susijusius su karinių technologijų diegimu ir kūrimu, o taip pat kuriant Gynybos technologijų ir prekybos iniciatyvą (angl. „*Defence Technology and Trade Initiative*“, *DTTI*), kuria vadovaujantis Indija ir JAV kartu gamins ginklus ir kitokią karinę įrangą.³ Tai rodo, kad tarp šių valstybių gerėja santykiai, ypač karinėje srityje, o JAV Indiją traktuoja kaip vieną iš pagrindinių savo gynybos partnerių, tačiau šiais veiksmais Indijos gynybos sektorius ir pramonė iš esmės yra pamažu pririšami prie JAV⁴. Dabartinis Indijos ministras pirmininkas Narendra Modi buvo išsakęs savo poziciją, kad bendradarbiavimas su JAV yra kone kertinis Indijai ir regionui. Remiantis Modi teiginiais, Indijos ir JAV bendradarbiavimas ypač

¹ Harsh V. Pant (2015) Is India Developing a Strategy for Power?, *The Washington Quarterly*, 38:4, p. 110;

² Ten pat p. 103;

³ Vivek Mishra (2018) India-US Defence Cooperation: Assessing Strategic Imperatives, *Strategic Analysis*, 42:1, p. 2;

⁴ Ten pat p. 9;

reikšmingas atsakant į didėjančią Kinijos įtaką ir ambicijas, todėl Indija ir JAV turi palaikyti artimus ir produktyvius tarpusavio santykius, be kurių atsverti kylančią Kiniją būtų beveik neįmanoma.⁵ Tačiau, nors santykiai tarp valstybių yra geri ir galbūt panašėja į JAV ir Indijos sąjungos formavimą, taip teigti vargu ar galima. Taip yra dėl to, kad Indija nuo pat nepriklausomybės laikėsi jau minėtos nesijungimo prie jokių aljansų ar didžiųjų galių politikos. Politinis Indijos elitas labai atsargiai žiūri į galimybes sukurti bet kokią sąjungą su JAV ar kitu galios poliu ir kelia strateginio autonomiškumo principą kaip pagrindinį aspektą, formuojantį Indijos užsienio politiką. Šiuo metu pagrindinis dalykas trukdantis JAV ir Indijai dar labiau gilinti tarpusavio bendradarbiavimą yra JAV ir Pakistano santykiai, kurie Indijos yra matomi kaip didžiulis kliuvinys siekiant dar geresnių santykių su amerikiečiais.⁶

Atsižvelgus į gilėjantį dvišalį bendradarbiavimą tarp JAV ir Indijos, galima teigti, kad šios dvi valstybės turi ne tik bendrų interesų, bet ir siekia juos kartu įgyvendinti. Neatsitiktinai paminėtos karinės pratybos ir jų bendrumas bei įvairios karinės technikos pardavimai iš JAV Indijai. Indija modernizuoja savo karinę ginkluotę, o prie šio proceso kol kas labiausiai prisideda Rusija, kuri yra pagrindinė ginkluotės tiekėja Indijai. Tačiau JAV stiprina savo galimybes tiekti ginkluotę ir susijusią karinę įrangą ir technologijas Indijai. Tai rodo, kad Indijos ir JAV bendradarbiavimas yra gilesnis nei paprasti pirkimai ir pardavimai. Tokie santykiai kelia precedentą, kad Indijos gynybos sektorius, o galimai ir pramonė, ateityje bus priklausoma nuo JAV tiekiamų ginklų ir reikalingų medžiagų ar jų dalių tinkamam jų eksploatavimui. Įvairių karinių pratybų vykdymas su JAV ir jos sąjungininkėmis Azijoje ir Okeanijoje rodo, kad Indijai yra daug priimtinau bendradarbiauti su šio regiono valstybėmis. Tačiau toks aktyvus bendradarbiavimas su JAV turi tam tikrų pasekmių. Viena iš jų yra galimas santykių su Kinija blogėjimas, nes Kinijai būtų daug parankiau, jei Indija liktų neutrali valstybė regione. Todėl, nors Indija sėkmingai bendradarbiauja ir gerina santykius su JAV, ji taip pat palaiko neblogus ekonominius, tačiau ne tokius šiltus politinius santykius su Kinija.

Indijos ir Kinijos santykiai vystosi kitokia linkme, kadangi šios dvi valstybės turi tarpusavio nesutarimų, kurie vis dar formuoja vienos požiūrį į kitą. Pagrindinis nesutarimas kilo dėl Indijos ir Kinijos sienos. Šis konfliktas, kuris 1962-ais metais buvo kruvinas, dar iki dabar neišspręstas. Šis konfliktas senas ir nei viena valstybė jo nenori atnaujinti (nors abi valstybės siekia sustiprinti savo karinį buvimą ginčijamose teritorijose), tačiau jis vis dar išlieka aktualus Indijos ir Kinijos santykiuose. Kinijos ir Indijos santykiai nėra nei geri, nei blogi. Thorsten Wojczewski teigia, kad Indijos strategiją santykiuose su Kinija galima įvardinti kaip „*hedging*“, tai yra bandoma palaikyti kuo geresnius santykius

⁵ Harsh V. Pant (2014) Modi's Unexpected Boost to India-U.S. Relations, *The Washington Quarterly*, 37:3, p. 100;

⁶ Stephen Burgess (2015) The U.S. Pivot to Asia and Renewal of the U.S.–India Strategic Partnership, *Comparative Strategy*, 34:4, p. 374;

per daug neprisišliejant prie Kinijos. Nuo 2004-ųjų metų Kinijos ir Indijos bendradarbiavimas sėkmingai didėjo ypatingai per prekybą, o tai sudarė palankias sąlygas, kurios leido tuo metu atsirasti Indijos ir Kinijos strateginei partnerystei⁷. Taip pat svarbu paminėti, kad abi valstybės deklaruoja panašius siekius regione ir nori didesnio bendradarbiavimo siekiant savų tikslų. Taip pat, abi valstybės siekia panašių tikslų ir viena kitą palaiko įvairiose tarptautinėse organizacijose, tokiose kaip Tarptautinis valiutos fondas, BRICS platforma, G-20 platforma.⁸ Tačiau Kinija nepalaiko Indijos kaip nuolatinės JT saugumo tarybos narės. Minėti nesutarimai daro savo ir Indija turi ko baimintis iš Kinijos. Pastaruoju metu Kinija smarkiai pradėjo investuoti į karinės technikos ir kariuomenės modernizavimą, o jos agresyvus elgesys Azijoje kelia susirūpinimą kitoms valstybėms. Dėl šių Kinijos veiksmų, Indija pradėjo smarkiau investuoti į savo karinius pajėgumus, ypatingai į atgrasymo galimybes, įskaitant ir branduolinį atgrasymą.⁹ Tai puikiai atsispindi jau aprašytuose Indijos santykiuose su JAV. Tad Indija save randa įdomioje pozicijoje santykiuose su Kinija. Viena vertus, santykiai nėra blogi, vyksta prekyba, valstybės palaiko viena kitą per įvairias tarptautines platformas; kita vertus, Kinijos auganti galia ir didėjančios ambicijos kelia susirūpinimą Indijai, o Indija imasi atitinkamų atsakomųjų priemonių.

Pastaruoju metu Kinija smarkiai investuoja į karines galimybes jūroje ir agresyviai užiminėja teritorijas jūrose (ypatingai Pietų Kinijos jūroje), jas paskelbiant savomis arba prikuriant dirbtinių salų. Nors Kinijai pagrindinė veiksmų aikštelė kol kas yra Azijos–Ramiojo vandenyno regione, ši valstybė vis labiau atkreipia savo dėmesį į Indijos vandenyną. Būtent per jį, kaip jau minėta, driekiasi pagrindiniai prekybos keliai į Kiniją bei tiekama nafta, kurios Kinija suvartoja vis daugiau. Tai yra pagrindinis kelias, kurio dėka Kinija ir toliau sėkmingai vystosi ir per kurį Kiniją pasiekia reikiami ištekliai. Šių išteklių Kinijai reikia siekiant palaikyti savo augančią ekonomiką¹⁰, todėl nieko nuostabaus, kad Indijos vandenynas yra svarbus šiai valstybei. Kinijos investicijos į laivyną ir galios projektavimą jūroje rodo, kad ji nori būti atsakinga už Indijos vandenyno pagrindinius taškus, projektuoti savo galią ir taip apsaugoti savo interesus. Čia ir iškyla galimai konfliktinė situacija, kadangi Indijos tikslas yra kone analogiškas. Indija taip pat siekia užtikrinti savo viršenybę Indijos vandenyno regione ir jį kontroliuoti, bei būti atsakinga už regiono saugumą pagrindiniuose taškuose. Abi valstybės šio tikslo siekia stiprinant savo karines jūrų pajėgas ir gerinant santykius su kitomis regiono valstybėmis taip stiprinant savo įtaką regione, tačiau šioje situacijoje Indija yra silpnesnė, nes

⁷ Thorsten Wojczewski (2016) China's rise as a strategic challenge and opportunity: India's China discourse and strategy, *India Review*, 15:1, p. 32;

⁸ Ten pat p. 33;

⁹ Ten pat p. 38;

¹⁰ Shishir Upadhyaya (2017) Expansion of Chinese maritime power in the Indian Ocean: implications for India, *Defence Studies*, 17:1, p. 64;

neturi tokių karinių pajėgumų, kuriuos turi Kinija.¹¹ Todėl Indija turi imtis aktyvių veiksmų, jei nori išlaikyti regiono kontrolę savo rankose, kol Kinija dar nėra pasirengusi pilnai konkuruoti su ja dėl įtakos. Minėtas Indijos ir JAV santykių gerėjimas ir glaudesnis bendradarbiavimas yra dalis šios problemos sprendimo iš Indijos pusės.

Kalbant apie Indijos vandenyno regiono svarbą Indijai ir šios valstybės siekį jame dominuoti yra pastebimas vienas, galimai paradigminis, lūžis Indijos kariniame mąstyme. Žinoma, kad Indijos pagrindiniai kariniai oponentai, ties kuriais buvo orientuojama karinė Indijos logika, yra Pakistanas ir Kinija. Konfliktai su šiomis valstybėmis privertė Indiją daugiau investuoti į sausumos ir oro pajėgas, parašėse paliekant laivyną. Iskander Rahman atkreipia dėmesį, kad Indija pastaruoju metu daug dėmesio skiria Indijos vandenyno regionui ir savo karinės galios jūroje stiprinimui. Jo nuomone šis pasikeitęs požiūris ir prioritetas laivynui rodo, kad Indija turi ir strategiją, paremtą įsigalėjimu regione. Narendra Modi siekia plėsti Indijos karinį laivyną, o Indijos vyriausybė jau patvirtino tokius planus.¹² Jo teigimu Indijos investicijos į laivyno stiprinimą taip pat rodo Indijos orientaciją į demokratiją ir jos palaikymą. Remdamasis Aristotelio išvedžiojimais apie laivyno teigiamą poveikį demokratijai jis rodo, kad Indijos laivyno prioretizavimas yra ne tik logiškas, bet ir strateginis žingsnis, akcentuojantis valstybės demokratiškumą bei siekį stiprinti komercinius ryšius su regiono valstybėmis.¹³

Kalbant apie kitas valstybes reikia paminėti, kad Indija turi aiškų interesą bendradarbiauti su ASEAN valstybėmis, ypač gynybos srityje. David Brewster apžvelgia šiuos santykius ir teigia, kad Indijos interesus ASEAN valstybių atžvilgiu turi du aspektus. Vienas iš jų yra užtikrinti, kad Indija galėtų turėti didesnę Malakos sąsiaurio kontrolę, siekiant apsaugoti jį nuo įvairių grėsmių bei užtikrinti šio itin svarbaus sąsiaurio funkcionalumą Indijos naudai, o taip pat ir siekiant geresnio bendradarbiavimo su kitomis regiono valstybėmis.¹⁴ Antrasis aspektas įvardinamas kaip siekis susikurti valstybių ratą aplink Indiją ir vykdyti balansavimo politiką prieš Kiniją, kuri pamažu yra matoma kaip grėsmė, taip pat kuriant ir stiprinant savo įtakos sferą regione. Šis aspektas, anot autoriaus, yra sunkiau įgyvendinamas dėl pačios Indijos neužtikrintumo bei ypatingos ASEAN valstybių padėties regione.¹⁵ Autorius prieina prie išvados, kad su ASEAN valstybėmis Indijai bus sunkoka dėl jų individualumo ir vienodų tikslų nebuvimo. Nors Indija akivaizdžiai turi interesų mažesnių regiono valstybių atžvilgiu, pagrindinės galios, su kuriomis reikia skaitytis, yra JAV ir Kinija. Autoriai atkreipia dėmesį, kad pastaruoju metu šios valstybės vis daugiau dėmesio skiria Indijos vandenyno regionui. Šis trijų galių

¹¹ Ten pat p. 81;

¹² Iskander Rehman (2017) India's fitful quest for seapower, *India Review*, 16:2, p. 244;

¹³ Ten pat, p. 232;

¹⁴ David Brewster (2013) India's Defense Strategy and the India-ASEAN Relationship, *India Review*, 12:3, p. 155;

¹⁵ Ten pat, p. 163;

susikirtimo taškas atsirado ne šiaip sau. Jau minėta, kad JAV regione suinteresuotos laivybos kelių saugumu ir atvirumu bei savo įtakos projektavimu, o Kinija savo ruožtu nori apsaugoti pačius svarbiausius savo prekybos kelius bei apeiti natūralius šių kelių susiaurėjimus (pvz. Malakos sąsiauris) ir turėti didesnę įtaką regione. Indija tuo tarpu mato šį regioną kaip savo kiemą, kuriame turi būti jos dominavimas, bei saugūs prekybiniai jūros keliai. Siekiant šių tikslų visos trys valstybės ėmėsi didelio masto projektų. JAV pradėjo savo „Posūkio į Aziją (angl. „*Pivot to Asia*“) politiką, Kinija inicijavo „Vieno diržo, vieno kelio“ (angl. *One Belt, One Road*) programą, o Indija pakeitė senąją „Žvilgsnio į Rytus“ politiką, kuri buvo paremta labiau pasyviu veikimu į „Veikimo Rytuose“ politiką, pagal kurią Indija imasi aktyvių veiksmų savo interesų saugojimui ir įgyvendinimui¹⁶. Visos valstybės turi savų interesų, kurie yra kažkiek panašūs ir skirtingi, dėl ko regione susikuria savotiškas galios trikampis, kuris gali veikti galios balanso principu vienai valstybei liekant „Siūbuojančiai valstybei“ (angl. *Swing State*)¹⁷. Jan Hornat nuomone, Indijos vandenyno regiono specifika ir kylanti svarba yra puiki terpė galios balanso politiniams žaidimams ateityje tarp Indijos, Kinijos ir JAV. Jo manymu, regione jau galima įžvelgti įtakos sferas, kurias dalinasi JAV, Kinija ir Indija, bei didėjančią tikimybę, kad tokio tipo galių susikirtimas gali įtraukti ir kitas Azijos-Ramiojo vandenyno valstybes į galių trikampio žaidimus¹⁸. Nors tai atrodo lyg konfliktinės situacijos atsiradimas, yra autorių teigiančių, kad taip nėra, kad dėka panašių interesų ir vienodo tikslo (padaryti Indijos vandenyno regioną saugesniu) didesnė tikimybė yra šių valstybių bendradarbiavimas dėl jo siekimo.¹⁹

Šioje vietoje svarbu atkreipti dėmesį į keletą aspektų. Visų pirma Indijos karinis mąstymas ir užsienio politikos vykdymas rodo, kad Indija kitaip žiūri į santykius su kitomis valstybėmis. Siekis projektuoti savo galią ir sukurti aplink save įtakos zoną, kurioje būtų įgyvendinami Indijos interesai rodo, kad jai yra svarbu aktyviai veikti siekiant į savo pusę palenkti tiek artimus kaimynus, tiek toliau esančias, panašiai mąstančias ir draugiškas Indijai valstybes. Tokiais veiksmais Indija rodo, kad ji save mato kaip atskirą galios poli Indijos vandenyno regione ir galimai Pietų–Pietryčių Azijos regionuose. Tai galima būtų įvardinti kaip Indijos savarankišką bandymą atsverti Kinijos kilimą, tačiau visi mokslininkai sutinka, kad Indija viena to padaryti negali, nes paprasčiausiai nedisponuoja tokia visuomenė ir išteklius mobilizuojančia galia, kurią turi Kinija. Vienas iš būdų atsverti Kinijos kilimą yra JAV įsikišimas. Atsižvelgiant į tai, kokių mastu ir į kokius sektorius yra orientuotas JAV ir Indijos

¹⁶ Antara Ghosal Singh (2016) India, China and the US: strategic convergence in the Indo-Pacific, *Journal of the Indian Ocean Region*, 12:2; p. 163;

¹⁷ Jan Hornat (2016) The power triangle in the Indian Ocean: China, India and the United States, *Cambridge Review of International Affairs*, 29:2, p. 436;

¹⁸ Ten pat, p. 441;

¹⁹ Chunhao Lou (2012) US–India–China Relations in the Indian Ocean: A Chinese Perspective, *Strategic Analysis*, 36:4, p. 636;

bendradarbiavimas, galima teigti, kad šios dvi valstybės bendru nerašytu sutarimu ir veiksmis siekia pažaboti augančią Kinijos įtaką ir ambicijas. Tačiau Indija ir Kinija, kaip jau minėta, palaiko santykius, kurie yra nei geri, nei blogi. Indijos ir Kinijos ekonominis sąryšis kelia problemų Indijai, nes dėl to ir dėl jau minėtų panašių interesų ir siekių Indijos vandenyno regione, Indija nenori, bent kol kas, atvirai prieštarauti Kinijai, nes tai reikštų santykių tarp šių valstybių blogėjimą, dėl ko gali nukentėti Indijos ekonominė gerovė bei įvaizdis regione. Tai savo ruožtu reikštų Indijos sudėtingesnę vystymąsi ir didesnių pastangų poreikį siekiant įtvirtinti savo įtaką regione.

Atsižvelgus į tai, kas jau parašyta, mano nuomone galima daryti išvadą, jog nuo 2014-ųjų metų, kai Indijoje pasikeitė valdančioji politinė galia, Indijos užsienio politika irgi pasikeitė, tačiau nėra aiškumo, kaip traktuoti šį pokytį. Vieni mokslininkai teigia, kad Indija toliau laikosi senų užsienio politikos principų, juos pritaikant šiuolaikinei globaliai arenai, dėl ko matomas Indijos bendradarbiavimas tiek su Kinija, tiek su JAV. Teigiama, kad Indijos užsienio politika atitinka „*strategic hedging*“ politikos veikimą. Tuo tarpu kiti mokslininkai akivaizdžiai mato susidarantį galios balansą tarp JAV, Kinijos ir Indijos kaip atskirų galios polių Azijoje, arba JAV ir Indijos bendrą balansavimą prieš Kiniją. Šios prielaidos nėra klaidingos – akivaizdžiai matomas Indijos ir JAV smarkiai didėjantis bendradarbiavimas, kuris vyksta taip, lyg šios valstybės būtų neformalioje sąjungoje. Tačiau net ir esant šiam bendradarbiavimui Indija akivaizdžiai siekia ir savų interesų įgyvendinimo, kas lemtų Indijos kaip atskiro galios polio iškilimą. Dėl to kyla pagrindinis klausimas – kaip pasikeitė Indijos vaidmuo tripolėje JAV-Kinijos-Indijos galios konfigūracijoje? Kartu nagrinėjama, kodėl Indijos vaidmuo pasikeitė ir kokios šio pokyčio pasekmės minėtai konfigūracijai?

Šio darbo tikslas yra atsakyti į aukščiau išsiskeltą klausimą, kartu tiriant Indijos santykius su kitomis Indijos-Ramiojo vandenyno (angl. *Indo-Pacific*) regiono valstybėmis. Akivaizdu, kad po 2014-ųjų metų Indijos santykiai ir veikimas tarptautinėje arenoje pasikeitė. Indija šiuo metu randasi tokioje padėtyje, kuri jai leidžia imtis įvairių veiksmų siekiant tolimesnio augimo, kuris paverstų šią valstybę tikrai didžiąja galia, ir taip pat prisidėtų prie kylančios grėsmės iš Kinijos mažinimo. Tačiau būtent dėl ypatingos Indijos geografinės padėties ir užsienio politikos, ši valstybė taip pat nulems, kaip atrodys Azijos politinė arena. Ištyrus tai, kokie buvo Indijos santykiai su JAV, Kinija iki 2014-ųjų metų ir kaip šie santykiai kito, galėsime bandyti prognozuoti, kokie scenarijai gali įvykti tripolėje galios konfigūracijoje. Pagrindinė tyrimo hipotezė skamba taip:

- Indijos vaidmuo tripolėje galios pusiausvyros konfigūracijoje, pagal R. Schweller, pakito iš „valstybės stručio“ tipo į „valstybės pelėdos“ tipą, dėl ko pakito Indijos-Ramiojo vandenyno regiono politinė dinamika.

Pagrindiniai darbo uždaviniai yra šie: 1. pagal R. Schweller teoriją, apibrėžti JAV ir Kinijos vaidmenis tripolėje galios konfigūracijoje; 2. apibrėžti veiksnus, lėmusius Indijos užsienio politikos pokytį; 3. ištirti ir palyginti Indijos užsienio politiką laikotarpiais nuo 2004 iki 2014 ir nuo 2014-ųjų iki šiais metais vykstančių rinkimų Indijoje; 4. pagal R. Schweller teoriją apibrėžti Indijos vaidmenį tripolėje galios konfigūracijoje iki ir po 2014-ųjų.

Šis darbas bus atliekamas lyginamosios analizės būdu, tiriant Indijos užsienio politikos įgyvendinimą nuo 2004-ųjų metų keliais skirtingais etapais. Šis laikotarpis bus suskirstytas į dvi dalis. Pirmoji apims laikotarpį nuo 2004 iki 2014 metų, kai Indijai vadovavo tuometinis ministras pirmininkas Manmohan Singh. Antroji – nuo 2014-ųjų iki šių metų Indijos rinkimų, kai Indijai vadovavo Narendra Modi. Bus lyginama šių laikotarpių Indijos užsienio politika Kinijos, JAV atžvilgiu, kartu paminint Indijos santykius su kitomis Indijos-Ramiojo vandenyno regiono valstybėmis. Ištyręs šiuos laikotarpius ir palyginęs jų skirtumus, panaudosiu R. Schweller interesų balanso teoriją siekiant parodyti, kad Indijos užsienio politikoje įvykę pokyčiai taip pat rodo ir pakitusį Indijos vaidmenį tripolėje JAV, Kinijos ir Indijos galios konfigūracijoje. Tyrimo metu, pirminiai šaltiniai bus įvairūs akademiniai straipsniai ir knygos, detalizuojančios Indijos santykius su JAV ir Kinija, bei šių santykių pokyčius. Antriniai šaltiniai bus įvairūs akademiniai ir interneto naujienų portalų straipsniai, susiję su Indijos santykiais su JAV, Kinija ir kitomis valstybėmis.

Šį darbą pradėsiu nuo teorinių prielaidų, leidžiančių naudoti R. Schweller interesų balanso teoriją, po to aprašysiu pačią teoriją ir kelis šio tyrimo niuansus. Toliau seks tiriamoji darbo dalis, kuri atitiks išdėstytų tyrimo uždavinių eiliškumą, o po šios dalies bus parašytos tyrimo išvados. Taip pat, atsižvelgus į įvairių tyrimų rezultatus, panašu, kad dabartinė valdančioji Indijos partija sugebės išlaikyti daugumą ar bent laimės 2019-ųjų metų rinkimus, bei toliau įgyvendins Indijos užsienio politiką, todėl tokio darbo, kaip šis, aktualumas didėja.

1. Teorinis pagrindas

1.1. Teorinės prielaidos

Kaip jau minėjau, šis darbas remsis Randall L. Schweller neoklasikiniu realizmu paremta interesų balanso teorija. Mano nuomone ši teorija puikiai atspindi tai, koku keliu vystosi Indijos užsienio politika atsižvelgiant į Indijos-Ramiojo vandenyno regiono dinamiką. Taip pat ne vienas mokslininkas savo tekstuose apie Indijos santykius su JAV, Kinija ir kitomis regiono valstybėmis rašo, kad tarp šių valstybių jau prasidėjo galios balanso žaidimai. Šioje dalyje apžvelgsiu pagrindinius šios

teorijos aspektus ir kaip jie sąveikauja su turimais faktais, bei pateiksiu prielaidas teorijos naudojimui šiame darbe.

Minėta teorija atspindi kelią, kuriuo vystosi Indijos užsienio politika. Iki šiol stipriai Indijos užsienio politikoje išsiskiriančios nesijungimo prie didžiųjų galų principas šių laikų kontekste atspindi *strategic hedging* teoriją, anot kurios valstybės siekia išlaikyti aukso vidurį, santykiuose su didžiosiomis galiomis, siekiant kuo didesnės naudos sau. Nemažai mokslininkų šią teoriją tapatina su kiek patobulintu Indijos nesijungimo principu. Tačiau Indija, kaip kylantis galios polis, ilgainiui nebeturės tikslo ir galimybių laikytis minėto nesijungimo principo ir galų gale turės arba prisijungti prie vieno iš galios polių, arba pati juo tapti. Akivaizdu, kad Indija siekia būtent tapti galios polių, nors tai buvo apibrėžta labiau kaip lyderiaujančios galios (angl. *Leading Power*) idėja, principas iš esmės toks pat – Indija siekia savaresnio statuso ir įtakos pasaulinėje arenoje. Šio darbo įvade minėtas JAV, Indijos ir Kinijos interesų susikirtimas Indijos-Ramiojo vandenyno regione yra puiki pradžia Indijai pradėti veikti kaip didžiajai galiai ir pradėti galios balanso žaidimus prieš Kiniją šiame regione.

R. Schweller neoklasikiniu realizmu paremta interesų balanso teorija puikiai tinka tiriant Indijos užsienio politiką, traktuojant ją kaip bandančią balansuoti Kinijos kilimą kartu su JAV. Ši teorija pripažįsta, kad pasaulis yra anarchiškas ir kad kiekviena valstybė gali jame pasiimti viską, jei tam yra tinkamai susiklosčiusios aplinkybės. Tačiau R. Schweller teoriją papildoma papildomu dėmeniu – interesais. R. Schweller savo teoriją taikė nagrinėdamas aplinkybes, dėl kurių kilo Antrasis pasaulinis karas. Analizuodamas įvairių to meto pagrindinių valstybių tikslus, interesus, ambicijas, galimybes jas įgyvendinti, karinį potencialą, ekonomiką ir valdančiosios politinės jėgos įtaką užsienio politikoje.

Šios teorijos naudojimas šiame darbe yra paremtas keliomis prielaidomis. Visų pirma tai jau gerai aprašytas Indijos ir JAV bendradarbiavimas, ypač karinėje srityje. Jau minėjau, kad Indija su JAV pagalba pradėjo daug investuoti į savo karinio laivyno modernizavimą ir stiprinimą. Atsižvelgus į tai, ką jau išdėčiau apie Kinijos jūrines ambicijas, galima teigti, kad minėtos Indijos ir JAV pastangos yra bendras bandymas atsverti Kinijos siekius. Indija ir JAV taip pat yra ideologiškai panašios, abi valstybės yra demokratinės, todėl nieko nuostabaus, kad tarp jų vyksta didesnis bendradarbiavimas nei tarp Indijos ir Kinijos. Taip pat abi valstybės turi panašių tikslų Indijos-Ramiojo vandenyno regione – apsaugoti pagrindinius jūrinės komunikacijos kelius nuo įvairių valstybinių ar nevalstybinių grėsmių. Tokio masto interesų bendrumas bei kylantis bendradarbiavimas tarp JAV ir Indijos leidžia daryti prielaidą, kad šios dvi valstybės galimai yra neformalioje sąjungoje, nes abi mato abipusę naudą ir kylančią Kinijos grėsmę, kurią abi valstybės yra suinteresuotos pažaboti.

1.2. R. Schweller interesų balanso teorija

Teorija, kurią naudosiu šiame darbe, yra vadinama interesų balanso teorija. Jos autorius yra R. Schweller, kuris yra vienas iš daugelio neoklasikinį realizmą propaguojančių mokslininkų. Čia reikėtų pažymėti, kad neoklasikinio realizmo autoriai teigia, kad materialinės galimybės ir galios paskirstymas yra pradiniai pokyčių tarptautinėje arenoje analizės taškai. Tačiau jie taip pat teigia, kad valstybių charakteristikos ir jų vadovų požiūris į tai, kaip galia turi būti naudojama, įsiterpia tarp valstybės galiojančių struktūrinių suvaržymų ir valstybių elgesio. Dėl to, neoklasikinio realizmo autoriai kartu tiria vidinius valstybių politinius ypatumus kaip, pavyzdžiui, užsienio politikos formuotojų galimybes gauti reikiamus išteklius savo užsienio politikos tikslams pasiekti.²⁰

Savo teorijoje R. Schweller pasitelkia nemažai kitų realizmo autorių jau pripažintų teorinių normų, visų pirma šių autorių požiūrį į didžiosiomis galiomis laikomas valstybes. Tradiciniai realistai visų didžiųjų galių nelaiko lygiomis viena kitai, todėl tokios valstybės yra skirstomos į įvairius lygius. Tai yra pagrindinis ir esminis realizmo aspektas, nes nelygybė tarp didžiųjų galių yra pagrindinė valstybių motyvacija galios balanso tarp tokių valstybių palaikymui. Šios valstybės nustato ar yra balansas ir jei susidaro situacija, kurioje viena valstybė turi pranašumą, kitos valstybės kažkaip reaguoja tam, kad būtų išlaikytas *status quo*. Valstybės, kurios siekia pakeisti *status quo*, yra laikomos galią maksimizuojančiomis, tuo tarpu *status quo* šalininkės – saugumą maksimizuojančiomis. K. Waltz'o neorealizmas visas valstybes laiko vienetais suskirstytais pagal jų galimybes ir interesus. Jis pateikia trijų dalių teorinį galių balanso sistemos apibrėžimą paremtą: 1) sistemos sąrangos principu (hierarchinė arba anarchinė); 2) vienetų suskirstymu pagal jų funkcionalumą; 3) galimybių paskirstymą. Kadangi realistams sistema yra anarchinė, pagal Waltz'ą sistemos skiriasi tik pagal trečią dėmenį – galimybių paskirstymą. Tai yra paprasčiausiai įvardijama, kaip skaičius valstybių, kurios yra didžiosios galios (angl. *Great Power*), pagal kurį nustatomas sistemos poliškumas²¹.

R. Schweller, pasinaudodamas K. Waltz'o išvedžiojimais, kiek kitaip žiūri į galios balansą ir prideda savo dviejų žingsnių procesą, kurio pagalba labiau paaiškinamas trečiasis Waltz'o teorijos principas. Pirma jis apžvelgia ir įvertina kiekvienos didžiosios galios santykinę išteklių dalį, pagrindinių galių (angl. *Major Power*) posistemėje. Tą jis atlieka dar labiau padalinant didžiąsias galias į du lygius: galios polių (angl. *Poles*) ir mažesnes didžiąsias galias (angl. *Lesser Great Powers*). Pagal autoriaus apibrėžimą, galios polių valstybė gali būti laikoma tada, kai ji turi karinio pobūdžio

²⁰ P. Williams, "Security Studies: an Introduction", 2008, pp. 26;

²¹ Randall L. Schweller, *Deadly Imbalances: Tripolarity and Hitler's strategy for world conquest*, Columbia University press, New York, 1998, pp. 15-16;

pajėgumus ir išteklius, viršijančius pusę tokių pat pajėgumų ir išteklių, už valstybę, kuri yra pati stipriausia visoje sistemoje. Visos kitos valstybės yra klasifikuojamos kaip mažesnės didžiosios galios.²² Tokios valstybės yra pakankamai stiprios karinėje srityje ir, skirtingai nei mažosios valstybės (angl. *Small States*) ir vidurinėsios galios (angl. *Middle Powers*), gali įtakoti regioninę ar net pasaulinę galios balansą. Tą jos gali padaryti: 1) stabilizuojant sistemą, kai ji nėra stabili; 2) kai sistemoje egzistuoja balansas, padedant vienam poliui ar polių koalicijai pasiekti jų tikslus.²³ Tačiau mažesnės didžiosios galios negali savarankiškai pasipriešinti joms grasinančiam galios poliui, todėl tokios valstybės arba turi prisijungti prie vienos iš sąjungų, arba būti priklausomos nuo stipresnio kaimyno.²⁴ Taigi, vadovaujantis R. Schweller teorine prieiga, valstybės pagal turimus išteklius ir galią yra skirstomos į šiuos lygius: 1. galios polių (*Poles*); 2. pagrindines galias (*Major Powers*); 3. mažesnes didžiąsias galias (*Lesser Great Powers*); 4. viduriniąsias galias (*Middle Powers*); 5. mažąsias valstybes (*Small States*).

Toliau R. Schweller skirsto valstybes pagal tai, koks yra jų požiūris į esamą *status quo* ir kokie yra valstybių interesai. Pagal autorių valstybes galima skirstyti į: 1. revizionistines valstybes su neribotais tikslais; 2. revizionistines valstybes su ribotais tikslais; 3. neapsisprendusias valstybes; 4. valstybes palaikančias *status quo*, tačiau pripažįstančias tam tikrų pokyčių poreikį; 5. valstybes, kurios beatodairiškai palaiko *status quo*.²⁵ Bet kuriuo metu valstybes galima suskirstyti į šias grupes pagal tai, kaip jos mato nusistovėjusį *status quo*, bei koks yra jų santykis su hegemonu ar galios poliui, arba valstybėmis, kurios palaiko *status quo*. Taip pat prisiminkime, kad *status quo* palaikančios valstybės visada bus saugumą maksimizuojančios, o tuo tarpu revizionistinės valstybės – galią maksimizuojančios. Taigi dabar turime kriterijus, pagal kuriuos galime skirstyti valstybes į įvairias jau minėtas kategorijas, tačiau tam, kad R. Schweller teorija tikrai būtų tinkama naudoti, šio darbo tikslui reikia papildomų šio autoriaus teorijos aspektų.

Vienas iš reikiamų aspektų yra sąjungos. R. Schweller naudoja T. Caplow sąjungų formavimosi analizę, kuri vyksta hobsiškame „visi prieš visus“ pasaulyje. Tripolės sistemos tokiam pasaulyje egzistuoja ne savo noru. Tokias sistemas sudaro trys priešiškos valstybės, kurios siekia viena kitą sunaikinti. Tokios sistemos narės siekia koalicijų remiantis tiek gynybiniais, tiek puolamaisiais motyvais. Sistemoje saugumo sąjungos užduotis (angl. *Security objective*) yra nugalėti potencialų hegemoną ir neleisti susiformuoti 2 prieš 1 koalicijai. Tuo tarpu puolamasis aspektas ir paskata jungtis į

²² Ten pat, pp. 17;

²³ Ten pat, pp. 18;

²⁴ Ten pat, pp. 18-19;

²⁵ Ten pat, pp. 22-24;

sąjungą yra pridėtinė galia nugalėjus trečią sistemos narį ir pasidalinus jo išteklius.²⁶ Šiam darbui ši teorinė prieiga apie sąjungas yra reikalinga, nes mūsų turimoje tripolėje sistemoje, pagal jau išdėstytas prielaidas, atrodo, kad Indija ir JAV yra tarsi neformalioje sąjungoje. Šioje vietoje kyla klausimas kaip Kinija mato ir traktuoja Indijos ir JAV tarpusavio santykius, bei kaip Kinija gali šiuos santykius paveikti ir išvengti 2 prieš 1 koalicijos susiformavimo, kuri šiai valstybei būtų neparanki. Visa tai apžvelgsime vėliau, o šiuo metu reikia apžvelgti kitus papildomus aspektus.

Antras papildomas aspektas kurį būtina apžvelgti yra geografiškai toli esančio polio apibrėžimas ir veikimo būdai. Anot R. Schweller, geografiškai toli esantis polis, gali imtis vienos iš keturių rolių: 1) *Tertius Gaudens*; 2) kurstytojas; 3) liudininkas; 4) tarpininkas. Pirmų dviejų rolių dažniausiai imasi revizionistiniai poliai, tuo tarpu paskesnius du – *status quo* palaikantys poliai. Veikiant kaip *Tertius Gaudens* (arba besimėgaujantis trečiasis) toli esantis polis naudojasi blogais santykiais tarp kitų dviejų polių, kurie yra geografiškai arti vienas kito, bei prašo išnaudotojiškos kainos už savo pagalbą bet kuriam iš minėtų dviejų polių. Kaip kurstytojas, šis polis įžiebia konfliktą tarp kitų dviejų polių, siekiant savo interesų įgyvendinimo. Kaip liudininkas, šis polis esant konfliktui tarp kitų dviejų polių nieko nedaro ir jokios naudos sau iš to konflikto nesiekia. Kaip tarpininkas, šis polis pasiskelbia neutraliu ir siekia stabilizuoti tripolę sistemą.²⁷ Šis aspektas yra itin svarbus šiame darbe siekiant paaiškinti tripolį galios balansą tarp Indijos, Kinijos ir JAV. Taip yra dėl to, kad Indija ir Kinija turi bendrą sieną ir yra valstybės kaimynės, tuo tarpu JAV yra praktiškai kitoje pasaulio pusėje. Esamas geografinis atstumas ir JAV požiūris į sistemą nepalieka jokio kito pasirinkimo, tik teigti, kad analizuojamoje tripolėje sistemoje, ši valstybė atlieka tarpininko rolę. Tačiau, nors JAV laikome tarpininke, ši valstybė, pagal jau išdėstytas teorines prielaidas, akivaizdžiai turi didesnę palankumą Indijai.

Laikas pereiti prie pagrindinių R. Schweller pateiktų galios pusiausvyros prielaidų. Taigi, viską išanalizavus ir sudėliojus į savo vietas R. Schweller gauna tokią savo teorijos koncepciją:

1. Yra penki tripolio galios pusiausvyros tipai:

- 1) $A=B=C$;
- 2) $A>B=C$ arba $A<B+C$;
- 3) $A<B=C$;
- 4) $A=B+C$ kai $B=C$;
- 5) $A>B>C$ arba $A<B+C$.

²⁶ Ten pat, pp. 45

²⁷ Ten pat, pp. 48;

2. Pagrindiniai R. Schweller teorijos apibrėžimai:

- Revizionistinės galios – valstybės siekiančios padidinti savo išteklius, kurioms karo kaštai mažesni nei ne saugumo plėtros (*Nonsecurity expansion*);
- *Status quo* galios – valstybės, kurios siekia išlaikyti turimus išteklius ir kurioms karo kaštai yra didesni nei ne saugumo plėtros;
- Tam, kad valstybė būtų laikoma poliu, jos turimi ištekliai turi viršyti pusę turimų išteklių valstybės, kuri yra laikoma pačia stipriausia regione;
- Ištekliai = karinės galios potencialas;
- Sistemos stabilumas yra išlaikomas tada, kai iš sistemos nėra pašalinamas joks jos veikėjas.

3. Pagrindinės autoriaus prielaidos:

- Karai yra brangūs.
- Alternatyvos, kurias gali rinktis bet kuri tripolės sistemos narė yra šios: 1. Nieko nedaryti; 2. Viena valstybė gali susijungti su kita valstybe siekiant užblokuoti galimą puolimą iš trečiosios valstybės; 3. Viena valstybė gali susijungti su kita valstybe siekiant pašalinti trečiąją sistemos dalyvį; 4. Viena valstybė gali paskelbti karą siekiant pašalinti vieną ar dvi kitas tripolės sistemos nares.
- Stipresnė valstybė ar koalicija nugalė silpnesnę valstybę ar koaliciją.
- Koalicijos stiprumas yra bendras koalicijos narių išteklių dydis (pvz. jei $A = 3$, o $B = 2$, tai $AB = 5$).
- Koalicijos puolimo metu, nugalėtos valstybės ištekliai yra pasidalinami proporcingai tarp laimėtojų. Puolant vienai valstybei, nugalėtos valstybės ištekliai yra pilnai įtraukiami į laimėjusios valstybės išteklius.
- Ištekliai yra didinami tik pašalinus vieną iš tripolės sistemos narių. Valstybės išteklių savo noru neatiduoda.

Atsižvelgus į tai kas jau yra išdėstyta, galime pradėti kurti naujas prielaidas, kurių laikantis bandysime įvertinti kokia galios balanso situacija yra susidariusi tarp Indijos, Kinijos ir JAV. Įvertinus situaciją, galėsime aiškinti Indijos užsienio politikos pokytį po 2014-ųjų metų rinkimų. Tačiau, siekiant sėkmingai įvertinti Indijos užsienio politikos pokytį, mums reikia į pagalbą pasitelkti R. Schweller pateiktą pagrindinį, jo teorijos, aspektą.

R. Schweller teigia, kad valstybės gali skirtingai reaguoti į grėsmes ir galimybes, tačiau jų reakciją nusako valstybių politika, interesai ir tikslai. Dėl to jis siūlo teorinę prieigą, kuri leidžia kombinuoti valstybės interesus ir vykdomą politiką kartu su reakcijomis į grėsmes ar galimybes. Autorius siūlo interesų balanso teoriją, kuri veikia dviem lygmenimis. Pirmajame yra valstybės kaip vienetai, kurių politiką reikia analizuoti siekiant išsiaiškinti kokie yra valstybės interesai ir tikslai, kokios yra galimos reakcijos į įvairias galimybes ir grėsmes. Šiame lygmenyje autorius išskiria kelis valstybių tipus, pagal jų požiūrį į esamą *status quo* ir valstybės dydį. Šie tipai yra: liūtai; pelėdos ir vanagai; stručiai; karveliai; ėriukai; lapės; šakalai; vilkai. Didesniam aiškumui, trumpai aprašysiu kiekvieną iš jų taip, kaip jas apibrėžia R. Schweller.

„Liūtai“ yra valstybės kurios mokės didelę kainą už tai, kad išlaikytų turimus išteklius, tačiau to nedarys siekiant padidinti tų išteklių vertę. Valstybės yra laikomos besielgiančiomis kaip liūtai, tada kai jos siekia išlaikyti esamą sistemą ir visomis išgalėmis gina *status quo*. Kadangi tokios valstybės yra laikomos kaip ginančios *status quo*, jomis gali būti tik didžiosios galios.

„Pelėdos“ ir „vanagai“ tai valstybės kurios yra laikomos mažesnėmis didžiosiomis galiomis arba vidurinėmis galiomis. Šios valstybės stipriai palaiko *status quo*, tačiau nėra pakankamai stiprios individualiai karine prasme, todėl negali sėkmingai apsiginti prieš stiprias revizionistines valstybes ar koalicijas. Tokios valstybės remiasi atgrasymu siekiant atbaidyti galimą agresorių nuo puolimo, bei mano, kad agresorius negali būti patenkintas (*Appeased*), todėl jį reikia sulaikyti didesnėmis pajėgomis.

„Stručiai“ yra didžiosios galios (ar potencialiai tokios valstybės), kurios elgiasi lyg būtų silpnos ir nesvarbios valstybės. Tokios valstybės turi potencialą ir galimybes savo valią primesti kitoms valstybėms, tačiau aktyviai tokias veiksmis nesinaudoja. Verčiau tokios valstybės savo išteklius skiria užtikrinimui, kad kitos valstybės neprimestų joms savo valios, taip apsaugant savo autonomiškumą.

„Karveliai“, tai valstybės kurios oponento veiksmus supranta kaip iš esmės gynybinius, todėl tokios valstybės yra linkusios priimti tam tikro laipsnio, taikų, *status quo* pakeitimą su tikslu patenkinti, jų manymu, teisėtus oponento reikalavimus ar ištaisyti oponento patirtas nuoskaudas, dėl kurių oponentas elgiasi kaip revizionistinė valstybė. Pagrindinis valstybių karvelių tikslas yra išlaikyti esamą taiką neaukojant esminių *status quo* sudarančių charakteristikų. Todėl tokios valstybės yra labiau linkusios įsitraukti (*engage*) į santykius su oponentu.

„Ėriukai“, tai valstybės, kurios yra silpnos ir lengvai nugalimos revizionistinių valstybių. Tokios valstybės yra silpnos tiek kariškai, tiek savo viduje, todėl jos yra kaip grobis kitoms valstybėms.

„Lapės“ tai valstybės, kurios yra revizionistinės su ribotais tikslais ir kurios naudojami gudrumu ir klasta tam, kad gautų lengvos naudos sau, tuo tarpu visos išlaidos tenka kitoms valstybėms. Tokios valstybės apsimeta, kad joms yra nesvarbu ar *status quo* palaikomas ar ne, tam kad būtų palaikomas

balansas tarp kylančių revizionistinių valstybių ir *status quo* palaikančių valstybių. „Valstybės lapės“, siekia save pastatyti į tokia poziciją, iš kurios jos gali sau gauti daugiausia naudos.

„Šakalai“, tai revizionistinės valstybės su ribotais tikslais. Tokios valstybės yra nepatenkintos esančiu *status quo* tačiau jos yra per silpnos kad jį pakeistų arba nėra visiškai nepatenkintos savo esama padėtimi. Dėl to, šios valstybės be reikalo nerizikuoja ir elgiasi oportunistiškai siekiant gauti kažkokios naudos sau. Dažniausiai tokios valstybės prisišlieja prie daug stipresnės valstybės ir laukia, kol kažką gaus sau tos valstybės sąskaita.

„Vilkai“, tai valstybės su beribiais revizionistiniais tikslais, siekiančios pakeisti *status quo*. Šioms valstybėms esanti tvarka yra bloga ir netoleruotina. Valstybės vilkai siekia bet kokiomis priemonėmis pakeisti esamą tvarką ir yra nusiteikę įvairiai rizikuoti vien tam, kad nesėkmės atveju suprastų, jog jos nebijo pralaimėjimo ir sieks plėstis bet kokia kaina.

Antrasis lygmuo, kuriame veikia R. Schweller teorija, yra sisteminis. Šiame lygmenyje, anot autoriaus, valstybių turimi ištekliai ir galimybės negali nuspręsti sistemos stabilumo. Šiame lygmenyje daug svarbiau yra tai, kaip valstybės panaudos savo turimus išteklius ir galimybes bei tikslai, kurių šios valstybės sieks. Kitaip tariant, interesų balanso sistemoje svarbus yra santykis tarp revizionistinių valstybių ir konservatyviųjų jėgų, siekiančių išlaikyti *status quo*. Savaimė suprantama, kad jei šioje sistemoje dominuoja jėgos palaikančios *status quo* – sistema bus stabili. Jei sistemoje dominuoja revizionistinės valstybės, vadinasi sistema nėra stabili ir joje pamažu įvyks atitinkami pokyčiai. Tokiu atveju pagrindiniai klausimai į kuriuos reikia atsakyti yra kaip, kada ir kieno naudai įvyks sistemos pokyčiai.

Taigi, turime, mano nuomone, visus reikalingus įrankius ir teorines prielaidas, kurių dėka galime įvertinti kokia yra galios balanso situacija tarp Indijos, Kinijos ir JAV. Taip pat galėsime apsibrėžti šių valstybių interesus, kaip šios valstybės jų siekia ir kokios yra šių valstybių galimybės pasiekti savo interesus bei juos apginti. Atitinkamai su šio darbo tikslu, pagrindinis dėmesys bus skiriamas Indijai ir šios valstybės užsienio politikai, ypač jos pokyčiams po 2014-ųjų, bei kaip jie paveikė, o gal ir įvedė, galios pusiausvyrą tarp minėtų trijų valstybių.

Šioje vietoje svarbu paaiškinti kelias prielaidas kuriomis remsiuosi atliekant tyrimą, bei tam tikrus tyrimo niuansus. Visų pirma tai mastelis, kuriame bus atliekamas tyrimas. R. Schweller savo teoriją taikė globaliu mastu, bei laikotarpiu, kuris tiesiogiai vedė į karą. Šiame darbe tyrimas bus atliekamas regioniniu lygiu, vertinant santykius tarp Indijos, Kinijos ir JAV Indijos-Ramiojo vandenyno regione. Taip yra todėl, kad šios valstybės, ilgalaikėje perspektyvoje, vienaip ar kitaip bus didžiosiomis dėl savo turimos ar potencialios galios. Šiame tyrime nėra atsižvelgiama į tai, kaip tripolį galios balansą paveiks Indijos ir Pakistano santykiai, didžiąja dalimi dėl to, kad Pakistanas neturi tokio potencialo tapti

didžiąją valstybę ar net regiono lydere, koki turi Indija. 2019-metų Indijos ir Pakistano susirėmimai Kašmyro regione, šio darbo niekaip nepaveikia, nes panašių susirėmimų jau buvo ir jų buvo ne vienas. Tačiau šie santykiai bus tiriami, siekiant parodyti pakitusią Indijos užsienio politiką.

Taip pat, šiame darbe nebus nagrinėjami Rusijos santykiai su JAV, Indija ir Kinija, nes mano nuomone, Rusija yra pakankamai giliai įsitraukusi į geopolitinius žaidimus Europoje ir Artimuosiuose Rytuose. Nors Rusija turi interesų Azijoje, šio darbo tiriamų regionų ir santykių maste, Rusija didelio buvimo neturi. Papildomai, nors yra autorių matančių JAV-Indijos-Japonijos bendrą veikimą siekiant atsverti Kinijos kilimą, šis darbas Japoniją tirs tik jos santykiuose su Indija. Mano nuomone, atsižvelgiant į tai kokio dydžio ir potencialo valstybės yra Kinija ir Indija, Japonija, bent šiuo metu, neturi atitinkamų išteklių ir galimybių figūruoti kaip pagrindinė veikėja regioninėje galios pusiausvyroje. Taip, Japonija nėra maža valstybė, tačiau jos priklausomumas nuo JAV, įvairūs konstituciniai suvaržymai atsižvelgiant į tai, kaip Japonija gali naudoti savo karines pajėgas, tą parodo. Kinija ir Indija, ilguoju laikotarpiu, taps pagrindinėmis Azijos galiomis, o dėl JAV įtakos regione kyla klausimas.

Bandant derinti esamą situaciją su R. Schweller pateiktu valstybių grupavimu ir atsižvelgus į valstybių ypatumus, matome, kad Indiją galima apibrėžti kaip mažesnę nei didžioji galia, kuriai priimtinas nusistovėjęs *status quo* tačiau pripažįstą esant poreikiui sisteminiams pokyčiams. JAV galima apibrėžti kaip didžiąją galią, kuri palaiko *status quo*, bet kartu ir pripažįstą sisteminių pokyčių reikalingumą. Tiesą sakant JAV galima apibrėžti kaip hegemoną, kurio dėka dar nėra mestas iššūkis keisti esamą *status quo* ginkluoto konflikto būdu, kaip tai buvo bandoma padaryti Antrojo pasaulinio karo metu. Kinija tuo tarpu yra mažesnė nei didžioji galia valstybė, kuriai nėra labai priimtinas esamas *status quo* tačiau ji nėra pakankamai stipri, kad galėtų mesti rimtą iššūkį dominuojančiai galiai (JAV) dėl reikiamų pokyčių. Taigi, kadangi Indija ir JAV turi vienodą interesą dėl esamo *status quo* išlaikymo, o Kinija atvirkščiai – siekia jį pakeisti, galima daryti prielaidą, kad JAV ir Indija sąmoningai, bet ne formaliai, eina išvien ir siekia bendromis pastangomis atsverti didėjančią Kinijos įtaką Azijos regionuose, o ypač Indijos vandenyne. Dėl to, siekiant paaiškinti Indijos užsienio politikos žingsnius galima taikyti R. Schweller teorines prielaidas.

2. JAV ir Kinijos vaidmuo tripolėje galios balanso konfigūracijoje

Šioje dalyje, trumpai aprašant JAV ir Kinijos užsienio politikos tikslus, jos įgyvendinimą ir kartu sieksiu nustatyti kokius vaidmenis šios valstybės atlieka tripolėje galios konfigūracijoje.

2.1. JAV vaidmuo tripolėje galios konfigūracijoje

Kaip jau minėjau, nuo 2011 metų JAV pradėjo savo saugumo ir ekonominių interesų perorientavimą į Azijos-Ramiojo vandenyno regioną. JAV gynybos departamentas 2012-ais metais išleido dokumentą, kuriame akcentuojamas minėtas interesų perorientavimas, bei rašoma, kad JAV tuo pat metu sieks stiprinti strateginę partnerystę su Indija tam, kad Indija gebėtų veikti kaip ekonominis JAV inkaras regione, bei atliktų pagrindinį vaidmenį Indijos vandenyno saugumo užtikrinime.²⁸ Šis tikslas buvo dar kartą įtvirtintas 2014 metais išleistame JAV gynybos apžvalgos dokumente, kuriame apžvelgiami JAV kylantys iššūkiai, pagrindinės interesų zonos ir numatomi tolesni JAV veiksmai. Šiame dokumente taip pat atkreipiamas dėmesys į Kinijos kariuomenės modernizaciją, šios modernizacijos mažą finansinį skaidrumą ir neaiškius ketinimus.²⁹ Taip pat šiame dokumente užsimenama, kad Kinija ir toliau siekia kurti technologijas ir galimybes, kurios smarkiai paveiktų JAV galios projektavimą.³⁰ Šie dokumentai rodo, kad JAV ilgą laiką mato Kiniją kaip grėsmę savo interesams. Dėl to JAV akivaizdžiai ėmėsi veiksmų kuriais siekė atsverti Kinijos kylančią įtaką, įsitraukiant į dialogą su ja ir su kitomis regiono valstybėmis.

Visa tai puikiai atitinka pagrindinius JAV interesus, taip kaip juos apibrėžia R. Sutter. Jis teigia, kad JAV Azijoje turi tris kertinius interesus, kuriuos siekia įgyvendinti, bei kurių pirmumas, bėgant laikui, kito. Pirmas – JAV siekis išlaikyti galios pusiausvyrą Azijoje, kuri būtų palanki JAV interesams ir neleistų regione įsigalėti galiai, kuri būtų priešiška JAV.³¹ Antras – JAV ekonominių interesų augimas Azijoje, padidėjusi prekyba ir įsitraukimas į regiono ekonominę plėtrą.³² Trečiasis – JAV kultūros įtakos didėjimas regione, skleidžiant jame demokratijos ir žmogaus teisių sampratą.³³ R. Sutter taip pat teigia, kad šie tikslai buvo daugiau ar mažiau išreikšti 2006-ųjų metų JAV gynybos apžvalgos dokumente, labiau akcentuojant būtent galios balanso, palankaus JAV interesams regione, išlaikymą. Tačiau, po JAV rinkimų 2008-ais metais, naujoji B. Obamos administracija 2011-ais metais inicijavo savo interesų perorientavimą į Aziją, šį tikslą nustūmusi į šoną.³⁴ Tą puikiai parodo JAV inicijuotas Ramiojo Vandenyno partnerystės projektas. Šis projektas buvo iš esmės skirtas padidinti JAV įtaką Azijos-Ramiojo vandenyno valstybėse taip atsakant Kinijos „Vieno kelios, vieno diržo“ projektui. Jei

²⁸ US Department of Defense, „*Sustaining U.S. Global Leadership: Priorities for 21st Century Defense*“, Washington, 2012, pp. 2;

²⁹ *2014 US Quadrennial Defense Review*, Washington, 2014, pp. 4;

³⁰ Ten pat, pp. 6;

³¹ R. Sutter, *International Relations of Asia*, 4 skyrius *The United States in Asia*, Rowman & Littlefield, 2014, 2 leid., pp. 95;

³² Ten pat;

³³ Ten pat, pp. 96;

³⁴ Ten pat;

šis projektas būtų buvęs įgyvendintas JAV ir kitos projekto narės būtų gavusios nemažai ekonominės naudos, būtų sustiprinta JAV įtaka regione, projekto narės būtų „pastumtos“ į JAV įtakos sferą, taip atsveriant didėjančią Kinijos ekonominę įtaką joms. Remiantis JAV 2014-ųjų metų gynybos apžvalgos dokumentu, Kinija nebuvo įvardijama kaip varžovė, be to su ja buvo siekiama pradėti dialogą ir taip pamažu išsklaidyti abiejų valstybių abejones dėl viena kitos tikslų.

Po 2016-ųjų JAV vykusių rinkimų, prasidėjo D. Trumpo prezidentavimo laikotarpis. Dabartinis JAV lyderis dar rinkimų kampanijos metu nevengė pasisakyti neigiamai apie santykius su Kinija, bei akivaizdžiai užėmė tvirtesnę poziciją šios valstybės atžvilgiu. Vienas pirmųjų D. Trumpo atliktų darbų buvo pasitraukimas iš Ramiojo Vandenyno partnerystės projekto 2017-ais metais. Šį žingsnį galima vertinti kaip JAV užsienio politikos pokytį Azijos-Ramiojo vandenyno regione. 2018 metais JAV sudarė savo nacionalinę gynybos strategiją. Nors šis dokumentas yra įslaptintas, viešai prieinamoje jo santraukoje Kinija yra atvirai įvardijama kaip ilgalaikė strateginė varžovė.³⁵ Tai rodo, kad JAV pagrindinis tikslas regione tampa palankaus JAV galios balanso išlaikymas. Šioje santraukoje taip pat teigiama, kad Kinija siekia ateityje išstumti JAV iš pasaulinės pirmūnės vietos, bei tapti regionine hegemonė Indijos-Ramiojo vandenyno regione.³⁶ Nors JAV požiūris į Kiniją, per D. Trumpo administraciją, atrodo pakitęs į labiau konkuruojantį, nacionalinėje strategijoje vis tik yra paliekama vietos JAV ir Kinijos dialogui, ypač temomis susijusioms su Kinijos karinės galios didėjimu, jos kariuomenės modernizavimu, modernizavimo programos skaidrumu, bei karinių išteklių naudojimu ir su tuo siekiamų tikslų.

Tuo pat metu JAV stiprina savo partnerystes su kitomis regiono valstybėmis, daugiausia su tomis, kurios mato Kiniją kaip grėsmę joms. Kaip pagrindinę iš jų, manau, galima išskirti Indiją. Po to kai JAV paskelbė perorientuojanti savo interesus, nemažas dėmesys buvo parodytas Indijai, kaip valstybei, kuri gali tapti svarbia JAV partnere regione. Dar 2010-ais metais JAV ir Indija sudarė tarpusavio ekonominę ir finansinę partnerystę, bei pradėjo abipusį strateginį dialogą, tačiau dar didesnis santykių gerėjimas prasidėjo 2014-ais, po to kai dabartinis Indijos vadovas N. Modi, laimėjo rinkimus Indijoje. Didžiausias proveržis šiuose santykiuose įvyko 2016-ais metais, kai JAV pripažino Indiją kaip pagrindinį gynybos partnerį.³⁷ Šis žingsnis reiškia, kad JAV gali Indijai teikti tokią pat karinę techniką, kokią teikia savo sąjungininkėms. Matome, kad Obamos administracijos metu, buvo gerokai pagerinti JAV santykiai su Indija, sudarant kelias, labai svarbias dvišales sutartis tarp valstybių. D. Trumpo

³⁵ *Summary of the National Defense Strategy of The United States of America*, Washington, 2018, pp. 1;

³⁶ Ten pat, pp. 2;

³⁷ White House, *Joint statement: The United States and India: Enduring Global Partners in the 21st Century*, 2016
<<https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2016/06/07/joint-statement-united-states-and-india-enduring-global-partners-21st>> ;

administracija tęsia tai, ką pradėjo Obamos administracija ir toliau gerina santykius su Indija, ypač karinių išteklių tiekime. 2018-ųjų rugsėjį JAV ir Indija pasirašė ryšių suderinamumo ir saugumo susitarimą, kuris leidžia Indijai įsigyti įvairios komunikacinės technikos ir technologijų, bei sėkmingiau suderina Indijos, JAV ir kitų tokią pat techniką naudojančių valstybių veiksmus karinėje komunikacijoje³⁸. Nors tai nėra vieninteliai JAV karinės ginkluotės, technikos ar technologijų susitarimai bei sąveikavimas tarp JAV ir Indijos, apie tai bus daugiau parašyta kitose šio darbo dalyse.

Taigi, atsižvelgiant į tai kas išdėstyta aukščiau, galima pradėti modeliuoti JAV vaidmenį tripolėje galios konfigūracijoje. Manau, kad teisinga būtų šiai valstybei priskirti „valstybės liūto“ tipą, pagal R. Schweller. Akivaizdu, kad JAV šiuo metu yra valstybė, kuri siekia išlaikyti savo galią ir įtaką globalioje arenoje, o pagrindinį dėmesį skiria būtent Indijos-Ramiojo vandenyno regionui. Šie tikslai buvo ne kartą įvardinti JAV gynybos apžvalgos ir nacionalinės gynybos strategijos dokumentuose. Pagal R. Schweller valstybių tipologiją, „valstybės liūtai“ siekia išlaikyti esamą pasaulio tvarką ir yra pasiruošę sumokėti didelę kainą šiam tikslui pasiekti. JAV tą akivaizdžiai deklaruoja ir to siekia. Be to, pagal R. Schweller, „liūto“ tipo valstybėmis gali būti tik pirmos rūšies pasaulinės supergalios, o šį kriterijų, šiuo metu, atitinka tik JAV.

2.2. Kinijos vaidmuo tripolėje galios konfigūracijoje

Kaip jau minėjau anksčiau, Kinija, nuo 2012-ųjų metų, pradėjo posūkį savo užsienio politikos ir interesų įgyvendinime. Tais metais Kinijos vadovu tapo Xi Jinping'as, kuris kone iškart pradėjo vykdyti daug aktyvesnę Kinijos užsienio politiką. R. Sutter teigia, kad Kinijos strateginis interesas yra tapti regiono lydere, turinčia didžiausią galią ir įtaką jame, susikurti ratą valstybių, kurios palaikytų jos interesus, bei gebėti projektuoti savo galią už regiono ribų.³⁹ Kinija nuo to laiko pradėjo gan agresyvią užsienio politiką siekiant užtikrinti savo interesus. Jau minėti teritoriniai nesutarimai tarp Kinijos ir jos kaimynių (Japonija, Vietnamas) puikiai parodo, kad Kinija, siekdama savo įtakos didėjimo ir interesų įgyvendinimo yra pasiryžusi mesti iššūkį regione nusistovėjusioms taisyklėms ir normoms.

Yra mokslininkų teigiančių, kad pagrindinis Kinijos interesas yra stabilumas regione, kuriame Kinija galėtų ir toliau dideliais tempais augti ekonomiškai, kas leistų šiai valstybei stiprinti ir didinti

³⁸ US Department of State, *Joint Statement on the Inaugural U.S.-India 2+2 Ministerial Dialogue*, 2018-09-06
<<https://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2018/09/285729.htm>>;

³⁹ Robert G. Sutter, *Chinese Foreign Relations: Power and Policy since the Cold War*, Rowman & Littlefield, 4th ed., 2016, pp. 33;

savo įtaką.⁴⁰ Šį tikslą puikiai atliepia didžiulis Kinijos „Vieno diržo, vieno kelio“ infrastruktūros projektas. Šis projektas, dažnai vadinamas Kinijos „Maršalo planu“ yra skirtas užtikrinti Kinijai tinkamus prekybos kelius ir per juos skleisti įtaką į Europą ir Afriką. Kinija šį projektą pateikia kaip siekį pakeisti esamus prekybos kelius ir tinklus, bei teigia, kad visi prisijungę prie šio projekto ekonomiškai tik išloš. Šiuo metu prie projekto prisijungusių valstybių yra daugiau negu 60.⁴¹ Nors šis projektas yra pateikiamas kaip komercinis, yra manančių, kad šiuo projektu Kinija siekia ekonominiais ryšiais prie savęs pririšti kitas valstybes, kuriomis Kinija galėtų manipuluoti, darant joms spaudimą ekonominėmis priemonėmis.⁴² Vienaip ar kitaip šis projektas rodo, kad Kinija yra pasiruošusi imtis aktyvių veiksmų globaliu mastu, tam kad galėtų užtikrinti savo ekonomikos tolesnį augimą.

Kiti mokslininkai teigia, kad pagrindinis Kinijos tikslas, nors ir nėra oficialiai deklaruotas, yra pakeisti JAV kaip dominuojančią galią Azijoje.⁴³ 2015-ais metais išleistoje Kinijos baltojoje knygoje apie jos karines pajėgas, yra pažymima, kad JAV perorientavimas ir padidėjęs išitraukimas į regioną kelia Kinijai susirūpinimą.⁴⁴ Joje taip pat minima, kad Kinija siekia atsikratyti hegemonų, galios politikos ir neo-intervencijų. R. Sutter teigia, kad Kinija pakartotinai atlieka veiksmus nukreiptus prieš JAV, jos interesus, sąjungininkus ar jos remiamas institucijas.⁴⁵ Minėti Kinijos teritoriniai nesutarimai su Japonija ir Vietnamu tą puikiai atspindi. R. Sutter teigia, kad šios valstybės pačios negali pasipriešinti Kinijai, tačiau JAV vis dar nerado efektyvių būdų, kaip numalšinti Kiniją.⁴⁶

Nors Kinija, atrodo, siekia pakeisti nusistovėjusią *status quo* ir kaip įmanoma aktyviai tą daro, ši valstybė vis dar nėra pakankamai pasiruošusi sėkmingai mesti iššūkio JAV. Anot R. Sutter Kinija turi įvairių suvaržymų, kurie trukdo jai pilnu pajėgumu užtikrinti savo interesus ir siekiamą teritorinį vientisumą. Jis įvardina tris pagrindinius aspektus, kurie varžo Kiniją. Pirmasis – Vidinė situacija Kinijoje. R. Sutter teigia, kad Kinija viduje kenčia nuo didelės korupcijos, paplitę socialiniai neramumai, nebetinkamas vidaus ekonominis modelis ir kt.⁴⁷ Antrasis – didelė tarpusavio priklausomybė su kitomis valstybėmis. Kinija yra daugiausia pasaulyje eksportuojanti valstybė, daugiausia šio eksporto keliauja į: JAV (19%), Honkongą (12,4%), Japoniją (6%) ir Pietų Korėją

⁴⁰ P. C. Saunders, *International Relations of Asia*, 4 skyrius *China's Role in Asia*, Rowman & Littlefield, 2014, 2 leid., pp. 150;

⁴¹ Andrew Chatzky ir James McBride, „China's Massive Belt and Road Initiative“, Council on Foreign Affairs, 2019, < <https://www.cfr.org/backgrounder/chinas-massive-belt-and-road-initiative> > ;

⁴² Lily Kua ir Niko Kommenda, *What is China's Belt and Road Initiative*, „The Guardian“ 2018, < <https://www.google.com/search?q=one+belt+one+road&oq=one+belt+one+road&aqs=chrome..69i57j0l5.6306j0j4&sourceid=chrome&ie=UTF-8> >;

⁴³ P. C. Saunders, pp. 150;

⁴⁴ China's Military Strategy, 2015, < http://english.gov.cn/archive/white_paper/2015/05/27/content_281475115610833.htm >

⁴⁵ R. G. Sutter, pp. 137;

⁴⁶ Ten pat, pp. 138;

⁴⁷ Ten pat, pp. 139;

(4%).⁴⁸ Trys iš keturių pagrindinių Kinijos eksporto valstybių yra tos, su kuriomis Kinija turi nesutarimų (P. Korėjos atveju, tiesioginių nesutarimų nėra, tačiau Kinijos parama Š. Korėjai stabdo P. Korėjos ir Kinijos santykių gerėjimą). Ši tarpusavio priklausomybė reiškia, kad Kinija elgsis atsargiai siekiant savo interesų užtikrinimo, bei vengs veltis į konfrontaciją su šiomis ir kitomis valstybėmis.⁴⁹ Trečiasis – Kinijos neužtikrinta pozicija Azijos-Ramiojo vandenyno regione. Kinija yra užmezgusi gana gilius ekonominius ryšius su kitomis regiono valstybėmis, bei siekia šiuos santykius toliau stiprinti. Tačiau jos konfrontacijos dėl teritorijų, sandoriai, kurių įgyvendinimas reikštų Kinijos interesų įgyvendinimą, Kinijos puoselėjamas teismas ir teigiamas klaidų nedarymas Azijos-Ramiojo vandenyno regiono valstybėms kelia susirūpinimą dėl tikrų Kinijos tikslų.⁵⁰

Atsižvelgus į tai kas išdėstyta apie Kiniją, galima pradėti modeliuoti Kinijos vaidmenį tripolėje galios konfigūracijoje. Įvertinus Kinijos užsienio politikos specifiką, tikslus ir veikimo būdus, ją galime įvardinti kaip ribotų tikslų siekiančią revizionistinę valstybę, bei matome, kad ji rodo dviejų tipų valstybės bruožus. Visų pirma jai galima būtų taikyti „valstybės šakalo“ tipą, nes Kinija nėra pakankamai pajėgi eiti į konfrontaciją su JAV, stengiasi be reikalo nerizikuoti tarptautinėje arenoje, bei laukia tinkamų aplinkybių ir galimybių veikti. Tačiau tuo pat metu ji rodo ir „valstybės lapės“ tipo bruožus, nes stengiasi gudrumu pasiekti savo tikslų, sėkmingai pastatant save į geriausią poziciją (tą rodo „Vieno diržo, vieno kelio“ projektas). Nors „valstybe lapė“ gali būti pirmo laipsnio galia, Kinijos atveju, manau, galima pripažinti, kad ilguoju laikotarpiu ji taps lygi JAV. Todėl manau, kad būtų teisinga Kiniją įvardinti kaip „valstybę šakalą“, pamažu pereinantį į „valstybės lapės“ tipą.

3. Indijos vaidmuo tripolėje galios pusiausvyros konfigūracijoje

Šio darbo pagrindinis tikslas yra ištirti kaip pasikeitė Indijos vaidmuo tripolėje galios konfigūracijoje. Šiame skyriuje apžvelgsiu veiksnius, kurie lėmė Indijos vaidmens pokytį, bei lyginsiu tai kaip buvo daroma Indijos užsienio politika iki 2014-ųjų ir po jų, kokie pokyčiai įvyko, kaip tie pokyčiai veikia tripolę galios konfigūraciją. Pagrindiniai Indijos užsienio politikos aspektai, kuriuos lyginsiu bus Indijos užsienio politikos vykdymas su JAV ir Kinija, nes šios trys valstybės sudaro tripolę galios konfigūraciją apie kurią kalbame. Indijos užsienio politika su kitomis valstybėmis taip pat bus lyginama.

⁴⁸ CIA World Factbook < <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/ch.html> >

⁴⁹ R. G. Sutter, pp. 141;

⁵⁰ Ten pat, pp. 142-143;

3.1. Veiksniai lėmę pokytį Indijos užsienio politikoje

Kaip jau minėjau 2011-2012-ais metais įvyko pokyčiai geopolitinėje arenoje, o 2014-ais metais, Indijoje valdžioje atsidūrė Indijos liaudies partija (BJP). Mano nuomone šiuos du veiksnius galime laikyti pagrindiniais, kurie pastūmėjo Indijos vaidmens pokytį. Pokyčių geopolitinėje arenoje pradžia galime laikyti JAV interesų perorientavimą į Azijos-Ramiojo vandenyno regioną. Šis pokytis reiškė, kad pagrindine, vienintelės pasaulio supergalios, veiksmų aikšte tampa Azija, kur randasi kelios kylančios valstybės. Kinija, nuogaustaudama, kad šis JAV žingsnis yra siekis pažaboti jos augimą ir izoliuoti ją regione, privalėjo atsakyti. Nors iš pradžių buvo vykdomi dialogai tarp JAV ir Kinijos siekiant išsiaiškinti viena kitos tikslus, po kurio laiko Kinija pradėjo atlikti veiksmus, kurie tiesiogiai kertasi su JAV interesais. Minėti Kinijos teritoriniai nesutarimai su Japonija ir Vietnamu parodė, kad Kinijos iki tol puoselėtas taikus augimas ir nuoseklus bendradarbiavimas galimai yra tik priedanga, po kuria Kinija atlieka veiksmus užtikrinančius jos įtakos augimą regione. Kinijos nuogaustavimai nėra iš piršto laužti, kadangi JAV gan atvirai išsakė norą užtikrinti savo ir savo sąjungininkų interesus regione. Tuo metu Indija buvo laikoma kaip regioninė galia Pietų Azijoje ir pagrindinis dėmesys buvo skiriamas būtent įvykiams Azijos-Ramiojo vandenyno regiono įvykiams.

2014-ais metais, kaip jau ne kartą minėjau, Indijos valdžioje atsidūrė BJP, surinkę daugumą per tuometinius rinkimus. Ši partija paskutinį kartą valdžioje buvo prieš daugiau nei dešimtmetį ir, galima teigti, dar tada užėmė vykdė pragmatišką ir aktyvią užsienio politiką. Ši partija remiasi indiškuoju nacionalizmu – Hindutva ir siekia užtikrinti Indijos interesus globalioje arenoje. R. Sagar savo straipsnyje analizuoja pagrindines Indijos politines mintis ir jų keliamus tikslus. Rašant apie nacionalistus (politinę jėgą ir kryptį, kurią Indijoje atstovauja N. Modi vadovaujama BJP) jis užsimena, kad pagrindinis Indijos tikslas yra pakilti aukščiau galios pusiausvyros politikos ir tapti nepriklausomu galios poliū, daugiapolyje pasaulyje.⁵¹ Tame pačiame straipsnyje, autoriui nagrinėjant Hindutva ištakas, rašoma, kad pagrindiniai šios ideologijos puoselėtojai į pasaulį žiūrėjo per realizmo prizmę, teigiant, kad pagrindiniai šios idėjos autoriai matė konfliktą kaip neatsiejamą pasaulio dalį, o silpnieji bus išnaudojami stipriųjų.⁵² Šioje vietoje noriu parodyti, kad ši politinė jėga yra nacionalistinė, pragmatiškai veikianti, labai stipriai orientuota į savo interesų užsienio politikoje įgyvendinimą ir pasaulį mato per realizmo prizmę. Šios politinės jėgos filosofiją ir požiūrį į pasaulį aprašysiu kiek

⁵¹ R. Sagar, *State of mind: What Kind of Power Will India Become*, International Affairs, Oxford University Press, 2009, pp. 807;

⁵² Ten pat, pp. 808;

vėliau, nes mano nuomone, tai yra svarbus suprasti analizuojant Indijos užsienio politikos ir jos vaidmens pokytį.

3.2. Indijos užsienio politika nuo 2004-ųjų iki 2014-ųjų

2004-ųjų metų Indijos nacionalinius rinkimus laimėjo Indijos kongreso partija, tuo pakeisdama prieš tai valdžią besimėgavusią BJP. Ši Indijos politinė jėga yra paremta pirmojo Indijos ministro pirmininko J. Nehru filosofija ir pasaulio suvokimu vykdant užsienio politiką. Dažnai šios partijos politinė mintis yra įvardijama kaip idealistinė ar moralistinė, nes šios partijos tikslas yra padaryti Indiją pavyzdžiu kitoms valstybėms, bei parodyti kaip turėtų būti elgiamasi tarptautinėje arenoje.⁵³ Taip pat būtent šios politinės galios dėka Indijoje yra įsišaknijęs strateginio autonomiškumo principas, reiškiantis, kad Indija sieks išlikti nepriklausoma nuo kitų valstybių ir nesudarys sąjungų su valstybėmis, kurios mato Indiją kaip antrinę partnerę. Tuo tarpu globalioje arenoje pasaulio suvokimas buvo kiek kitoks nei dabar. Tuo metu JAV visa dar buvo matoma kaip kone vienvaldė pasaulinė supergalia, vyko Irako ir Afganistano karai, Kinija dar nebuvo matoma kaip agresyvi naudos sau siekianti valstybė, tačiau jau buvo įvardijama kaip konkurentė Indijai. Pagrindiniais Indijos iššūkiais galima įvardinti jos santykius su Pakistanu, santykius su JAV ir siekis įrodyti pasauliui, kad Indija yra atsakinga branduolinio ginklo turėtoja, bei kylančios Kinijos problematika. Pati Indija, kartu su Kinija, buvo matoma kaip kylanti valstybė (nors jos kilimas buvo lėtesnis nei Kinijos).

Dešimtmečio, kurį tirsime, metu Indijos užsienio politiką formavo minėta Indijos kongreso partija, su ministru pirmininku Manmohan Singh priešakyje, kuris sėkmingai išbuvo šiame poste visą dešimtmetį. Nemažai apžvalgininkų ir mokslininkų, vertindami Indijos užsienio politikos pasiekimus per 2004-2014-ųjų metų laikotarpį nevengia išsakyti kritikos bei įvardija laikotarpį kaip tokį, kuriame buvo daug žadėta, tačiau mažai padaryta. Didžiausios kritikos strėlės leidžiamos į ne iki galo įgyvendintą JAV ir Indijos branduolinį susitarimą, negebėjimą išspręsti Indijos ir Pakistano nesutarimų, negebėjimą užtikrinti Indijos atsako Kinijos veiksams regione.⁵⁴

Pradėsime nuo Indijos ir JAV santykių, bei Indijos užsienio politikos šios valstybės atžvilgiu. Laikotarpyje tarp 2004 ir 2014-ųjų metų šiuose santykiuose buvo matomas šių dviejų valstybių santykių atšilimas. Kiek anksčiau nei šis laikotarpis vykdyti Indijos branduolinio ginklo testai buvo

⁵³ Sagar, pp. 803;

⁵⁴ Dipanjan Roy Chaudhury, *India's foreign policy: With landmark deals, manmohan Singh government promised much, delivered little*, The Economic Times, 2014, <<https://economictimes.indiatimes.com/news/politics-and-nation/indias-foreign-policy-with-landmark-deals-manmohan-singh-government-promised-much-delivered-little/articleshow/30864051.cms>>;

vienas iš pagrindinių aspektų, dėl kurių JAV ir Indijos santykiai nebuvo šilti. Tiesą sakant po šių testų, JAV paskelbė taikanti tam tikras sankcijas, susijusias su technologijomis, Indijai, dėl ko šių valstybių santykiai pablogėjo, tačiau dėl šios priežasties Indija pati sugebėjo sukurti jai reikiamas technologijas.⁵⁵ Taip pat, šiems santykiams įtaką darė po rugsėjo 11-osios atakų ir JAV karinės kampanijos Afganistane pradžios įvykęs JAV ir Pakistano santykių gerėjimas. Kadangi Indija mato Pakistaną kaip grėsmę jai ir dėl to, kad su šia valstybe vis dar nėra išspręstas Kašmyro regiono klausimas, Indija gana atsainiai žiūrėjo į JAV ypač dėl JAV teikiamos ginkluotės Pakistanui.⁵⁶ Nėgama to, Indijos įsitraukimas į Afganistano konfliktą sudarė papildomų problemų JAV. Kadangi šio konflikto metu JAV siekė bendradarbiauti su Pakistanu, o Indijos savavališkas veikimas Afganistane buvo vykdomas neatsižvelgiant į JAV interesus toje valstybėje.⁵⁷ Tačiau tai netrukdė JAV ir Indijai pasiekti ypatingai svarbaus tarpusavio susitarimo branduolinės energetikos sferoje.

2005-ais metais, M. Singh nuvyko į JAV ir pradėjo derybas dėl branduolinės energetikos vystymo Indijoje. Po trijų metų, 2008-ais JAV ir Indija pasirašė dokumentą pavadinimu „JAV ir Indijos branduolinio bendradarbiavimo patvirtinimo ir neplatrinimo sustiprinimo aktas“. Esminis šio susitarimo tikslas buvo JAV pagalbos teikimas vystant branduolinės energetikos projektus Indijoje, siekiant šioje šalyje sumažinti energijos trūkumus. Šis susitarimas buvo inicijuotas M. Singh, tačiau, nepaisant daug žadančių galimybių, šis susitarimas iki galo nebuvo įgyvendintas. Kaip rašo B. Karnad, M. Singh siekė „prastumti“ šį susitarimą Indijos parlamente žadėdamas 20 tūkst. MW energijos iki 2020.⁵⁸ Taip pat, kaip teigia B. Karnad, šis susitarimas smarkiai sumažino Indijos strateginį nepriklausomumą, kadangi susitarimas taip pat reglamentuoja Indijos galimybes kurti branduolinius ginklus, kurios, dėka šio susitarimo, yra sumažėjusios.⁵⁹ Tuo pačiu metu Indija su JAV sudarė dešimties metų partnerystę gynyboje, bei pradėjo importuoti įvairius ginklus iš JAV.⁶⁰ Tarp 2004 ir 2014 metų JAV ginkluotės pardavimai Indijai gerokai išaugo, nuo 100 milijonų iki kelių milijardų dolerių per metus.⁶¹ Taip pat, šiuo laikotarpiu Indija, kartu su JAV, pradėjo vykdyti nemažai įvairių karinių pratybų, viso apie 50 per metus. Tačiau, nors JAV ir tiekia ginklus Indijai, pagrindiniu jos ginklų tiekėju liko Rusija. Santykiuose su JAV, M. Singh vadovavimo metu Indija tapo didžiausia ginklų importuotoja pasaulyje, nesugebėjo

⁵⁵ Bharat Karnad, *Why India is not a Great power (Yet)?*, Oxford University Press, 2015, pp. 189;

⁵⁶ Ten pat, pp. 188-189;

⁵⁷ Rudra Chaudhuri, *India's Grand Strategy*, 12 skyrius *India and the United States since 1947*, Routledge, 2014, pp. 373;

⁵⁸ Bharat Karnad, *India's Grand Strategy*, 7 skyrius *An Elephant with a Small „Footprint“*, pp. 230;

⁵⁹ Ten pat, pp. 231;

⁶⁰ Jeff M. Smith, *India and China: The End of Cold Peace?*, The National Interest, 2014,

<https://nationalinterest.org/commentary/india-china-the-end-cold-peace-9853>>;

⁶¹ Brahma Chellaney, *Arming India into dependency*, The Hindu, 2014, atnaujinta 2016,

<https://www.thehindu.com/opinion/lead/arming-india-into-dependency/article5574316.ece>>

iki galo įgyvendinti branduolinės energetikos susitarimo, gerino santykius su JAV, ypač karinėje srityje, tačiau, be pasiekto branduolinio susitarimo, tikro proveržio santykiuose nebuvo matyti.

Toliau apžvelgsime Indijos ir Kinijos santykius 2004-2014-ųjų metų laikotarpiu. Šių dviejų valstybių santykiai minėtu laikotarpiu nebuvo patys šilčiausi, tačiau nemažai buvo pasiekta bandant juos gerinti. Nesutarimai dėl tarpusavio sienos, Tibeto klausimas, Nepalo, Šri Lankos, Mianmaro atvejai, Kinijos parama Pakistanui, bei atsirandantis Kinijos „Perlų vėrinio“ strategijos įgyvendinimas buvo pagrindiniai, šiuos santykius nusakantys, aspektai. Dėl to galime teigti, kad Indijos ir Kinijos santykiai yra persipynę su Indijos veiksmams regione. M. Singh vyriausybė siekė gerinti santykius su Kinija. Nuo 2003 iki 2014-ųjų Indijos ir Kinijos prekybos apimtys pakilo nuo 7 milijardų iki 70 milijardų JAV dolerių, o nuo 2008-ųjų Kinija tapo didžiausia Indijos prekybos partnere.⁶² 2005-ais metais Kinija tapo Indijos strategine partnere, prekybos, ekonomikos, energetinio saugumo ir gynybos srityse.⁶³ Šiai partnerystei stiprinti buvo sukurti įvairūs dvišaliai mechanizmai. Tačiau šį santykių gerėjimą pradėjo temdyti politiniai iššūkiai regione, bei padidėjęs Kinijos pasitikėjimas savimi, kuris lėmė padidėjusią Kinijos agresiją užsienio politikoje. Indijos santykiai su Kinija yra gana keblus klausimas, kadangi M. Singh vadovavimo laikotarpiu, siekiant atsakyti labiau savimi pasitikinčiai Kinijai, buvo žengti žingsniai didinantys šių valstybių tarpusavio pasitikėjimą, tuo pat metu taikant retorines, diplomatinės, infrastruktūrines iniciatyvas.⁶⁴ B. Karnad atkreipia dėmesį, kad Kinija tuo metu nerodė pagarbos Indijos interesams tarpusavio santykiuose, ypač dėl bendros sienos, Tibeto klausimo. Jis taip pat teigia, kad Indijos atskas Kinijos veiksams pasienyje buvo nepakankamas, o įstrigęs minėto Indijos ir JAV branduolinio susitarimo įgyvendinimas neleido Indijai užsitikrinti pakankamų branduolinio atgrasymo galimybių.⁶⁵

Indijos veikimas taip pat buvo neužtikrintas kituose, tuo metu regione vykusiuose, konfliktuose. B. Karnad teigia, kad Indijos trumparegė užsienio politika leido Kinijai sustiprinti savo įtaką Šri Lankoje, Nepale ir Mianmare.⁶⁶ Šių pasekmių priežastimi autorius įvardina Indijos demokratijos siekį Mianmaro atveju, dviprasmišką požiūrį į situaciją Šri Lankoje ir negebėjimą įvertinti politinės situacijos Nepale. Šri Lankoje Kinijos įtakos stiprėjimas pasižymėjo ginklų tiekimu Šri Lankos vyriausybei, tuo metu kovojusiai prieš „Tamilo Tigrų“ grupuotę, dėl ko ši grupuotė galiausiai buvo įveikta. Mianmare Kinijos įtaka taip pat buvo stiprinamas ekonominiais ryšiais, bei Kinijos investicijomis į įvairius infrastruktūros projektus, tačiau, daugmaž nuo 2011-ųjų metų Mianmaras

⁶² R. G. Sutter, pp. 237;

⁶³ Wojczewski, pp. 32;

⁶⁴ India and China eye each other warily, *Strategic Commets*, 16:10, 1-3, 2010;

⁶⁵ B. Karnad, *India's Grand Strategy*, pp. 219-220;

⁶⁶ Ten pat, pp. 225;

pamažu pradėjo nusišukti nuo Kinijos ir gerinti santykius su Indija ir JAV.⁶⁷ Šri Lankos suartėjimas su Kinija, bei Kinijos įtaka Mianmare, turi toli siekiančių pasekmių, ypač atsižvelgiant į vadinamą Kinijos „Perlų vėrinio“ strategiją.

Kinijos „Perlų vėrinio“ strategija iš esmės atspindi saugumo dilemą Indijos vandenyno regione, esančią tarp Kinijos ir Indijos. Nemažai apžvalgininkų mato, kad didėjanti Kinijos įtaka Indijos vandenyno regiono valstybėms, bei ten įgyvendinami įvairūs projektai, kelia grėsmę Indijai ir jos interesams regione.⁶⁸ Ši strategija remiasi Kinijos ekonomine skvarba į Indijos vandenyno regiono valstybes, kurios Kiniją gali matyti kaip alternatyvą Indijai. Anot K. Andrijausko, Kinijos ekonominė skvarba ir investicijos regione, laikotarpiu nuo 2005 iki 2016 metų, buvo keturis kart didesnė nei Kinijos investicijos į Indiją.⁶⁹ Taip pat, jo teigimu, Kinijos kuriamas Azijos investicijų ir infrastruktūros bankas, skirtas paremti Kinijos „Vieno diržo, vieno kelio“ iniciatyvą, Indijos vertinamas kaip „Perlų vėrinio“ veržimas.⁷⁰ Vertinant Indijos įtaką regiono institucijose, svarbu paminėti, kad daugiašalė platforma – SAARC ir jos sudaryti SAPTA ir SAFTA susitarimai taip ir nesugebėjo įgyvendinti išsikeltų, prekybos barjerų mažinimo, tikslų, dėl ko SAARC valstybės narės pradėjo būti vis labiau priklausomos nuo Kinijos.⁷¹ Čia svarbu pažymėti, kad Indija yra didžiausia ekonominė galia SAARC platformoje, dėl ko šią platformą galima drąsiai įvardinti kaip tokią, kurioje Indija turėtų turėti didžiulę įtaką vien dėl savo rinkos dydžio, palyginus ją su kitų valstybių. Tačiau, anot K. Andrijausko, į Indijos prieštaravimus, dėl Kinijos tapimo SAARC stebėtoja 2005-ais metais, nebuvo atsižvelgta.⁷² Tai parodo, kad Indija M. Singh vadovavimo laikotarpiu galimai neturėjo pakankamai įtakos ar nenorėjo jos naudoti prieš kitas valstybes, siekiant savo tikslų. Kaip minėjau Indijos ir Kinijos santykiai yra persipynę su kitomis Pietų Azijos regiono valstybėmis. Nors M. Singh vyriausybė bandė imtis veiksmų siekiant pažaboti augančią Kinijos įtaką, šie veiksmai nebuvo labai efektyvūs, ypač vertinant juos per „Perlų vėrinio“ strategijos prizmę. Kaip pastebėjo D. Brewster, Kinijos įtaka Šri Lankoje, Bangladeše ir Maldyvuose, M. Singh vadovavimo laikotarpiu, nesumažėjo.⁷³ Vienintelė išimtis yra Mianmaras, tačiau, šios valstybės nusišukimas nuo Kinijos buvo lemtas labiau vidinių politinių pokyčių, nei aktyvių Indijos veiksmų.

⁶⁷ David Brewster, *Beyond the „String of Pearls“: is there really a Sino-Indian security dilemma in the Indian Ocean?*, Journal of the Indian Ocean Region, 10:2, 133-149, 2014, pp. 138;

⁶⁸ Ten pat, pp. 139;

⁶⁹ Konstantinas Andrijauskas, *Kinijos, Indijos ir Rusijos susidūrimas Eurazijos civilizacinės erdvės, Vilniaus universiteto leidykla*, 2016, pp. 188;

⁷⁰ Ten pat;

⁷¹ Ashlyn Andreson ir Alyssa Ayres, *Economics of influence: China and India in South Asia*, Council on Foreign Relations, 2015; <<https://www.cfr.org/expert-brief/economics-influence-china-and-india-south-asia>>

⁷² Andrijauskas, pp. 190-191;

⁷³ Ten pat, pp. 142;

Kitas svarbus Indijos užsienio politikos klausimas yra jos ir Pakistano ryšiai. M. Singh vyriausybės laikotarpiu, buvo bandymų sustiprinti Indijos ir Pakistano ryšius, bandant išspręsti kašmyro regiono klausimą. M. Singh, 2008-ais metais kartu su tuometiniu Pakistano vadovu, beveik pasiekė susitarimą, kuris būtų padėjęs pamatus Kašmyro problemos sprendimui.⁷⁴ Deja to pasiekti nepavyko, o tolesni bandymai buvo aptemdyti vidinių Pakistano politinių pokyčių, nors iniciatyvų, atšildyti dvišalius santykius, buvo iš abiejų pusių. Tačiau nuolatinis abiejų valstybių nepasitikėjimas vien kitos interesais trukdo santykių normalizavimui, taip pat, faktas, kad Pakistanas glaudžiai bendradarbiauja su Kinija, neprisideda prie galimybių išspręsti Indijos ir Pakistano problemas. Bet, yra teigiančių, kad Indijos ir Pakistano santykiai, M. Singh vadovavimo metu, buvo geresni nei Indijos ir JAV.⁷⁵ Šių santykių gerėjimą galima būtų priskirti tiek Indijos, tiek Pakistano vadovams, kurie vienu ar kitu metu bandė vesti dialogą tarp Indijos ir Pakistano, bei išspręsti tarpusavio nesutarimus. M. Singh teigimu, Indijos ir Pakistano santykiai turi būti paremti pasitikėjimu – pasitikėjimu ir tikrinimu.⁷⁶

Galiausiai liko apžvelgti Indijos ir Azijos-Ramiojo vandenyno ir ASEAN valstybių santykius 2004-2014-ais metais. Vertinant šiuos santykius aiškiai matomi didesni Indijos pasiekimai. Čia galima išskirti Indijos ir Japonijos, bei Indijos ir Vietnamo santykių gerėjimą. M. Singh vadovavimo metu, Indija ir Japonija smarkiai pagerino santykius. Nors santykiai tarp šių valstybių pradėjo gerėti kiek anksčiau, būtent M. Singh vadovavimo laikotarpiu, Japonija ir Indija pasirašė svarbias sutartis, kurių dėka Indijos ir Japonijos santykiai pagerėjo, buvo matomas aiškus siekis bendradarbiauti ekonominėje ir saugumo sferose. 2005-ais metais, Japonijos ministro pirmininko vizito Indijoje metu, buvo pasirašyta globalios partnerystės sutartis tarp Indijos ir Japonijos.⁷⁷ 2008-ais metais jau M. Singh vizito Japonijoje metu, buvo paskelbta Japonijos ir Indijos bendradarbiavimo saugume deklaracija, o 2009-ais metais buvo paskelbtas Indijos ir Japonijos veiksmų, saugumo bendradarbiavime, planas, kuris dar labiau pagilino Japonijos ir Indijos bendradarbiavimą.⁷⁸ Nuo 2007-ųjų metų Indija ir Japonija kartu dalyvauja įvairiose karinėse pratybose, o tai rodo, kad santykiai tarp šių valstybių yra smarkiai pagerėję. M. Singh vadovavimo metu sustiprėjo Indijos ir Vietnamo ir Indijos ASEAN valstybių santykiai. Dvišalis Indijos ir Vietnamo bendradarbiavimas yra palaikomas dar nuo Šaltojo karo laikų, 2007-ais metais, Indija ir Vietnamas sutiko sudaryti bendrą memorandumą skirtą bendradarbiavimui

⁷⁴ Kabir Taneja, *India and Pakistan under Prime Minister Singh*, The New York Times, 2014, <https://india.blogs.nytimes.com/2014/04/28/india-and-pakistan-under-prime-minister-singh/?_php=true&_type=blogs&_r=0>;

⁷⁵ Ten pat;

⁷⁶ M Singh, spaudos konferencija, 2010-06-28, <<https://archivepmo.nic.in/drmanmohansingh/press-details.php?nodeid=1115>>;

⁷⁷ Joshy M. Paul, *India-Japan Security Cooperation: A New Era of Partnership in Asia*, Maritime affairs: Journal of the National Maritime Foundation of India, 2012, pp. 37;

⁷⁸ Ten pat, pp. 39-40;

gynybos srityje.⁷⁹ Nors šios valstybės ir palaikė gerus santykius, didelio ir koncentruoto bendradarbiavimo, kaip, pavyzdžiui, Indijos ir Japonijos atveju, nebuvo, nors 2007-ais metais, Indijos ir Vietnamo santykiai pakilo į strateginį lygmenį.⁸⁰ Indija nesugebėjo įrodyti, kad yra patikima saugumo partnerė Vietnamui, nors buvo teigiama, kad Vietnamas yra kone strateginis Indijos saugumo partneris Pietryčių Azijos regione.⁸¹ Kalbant apie Indijos ir kitų ASEAN valstybių santykius gynybos srityje verta paminėti, kad Indija palaiko labiau dvišalius santykius su ASEAN priklausančiomis valstybėmis, o ne su visa organizacija bendrai. Šioje srityje Indija palaiko neblogus santykius su kai kuriomis ASEAN valstybėmis (Vietnamas ir Singapūras), tačiau su kitomis – santykių gerėjimas lėtesnis ir ne toks užtikrintas.⁸²

Trumpai apžvelgiant Indijos užsienio politikos veiksmus M. Singh vadovavimo laikotarpiu, galima teigti, kad kritika, kuri buvo išsakyta turi tiesos. M. Singh nesugebėjo iki galo įgyvendinti savo užsienio politikos tikslų. Indijos ir JAV santykių atžvilgiu, buvo pasiektas susitarimas, kuris nebuvo įgyvendintas, nors buvo padėti pamatai šių valstybių santykių gerėjimui. Indijos ir Kinijos santykiai išliko gan sudėtingi. Viena vertus komerciniai ryšiai klesti, tačiau Kinijos įtaka Indijos vandenyno regione, buvo palikta nesulaikyta, Indija neatrodė kaip valstybė, galinti tinkamai atsakyti konkuruojančios galios užsienio politikos žingsniams. Pietų Azijos regione Indija nesugebėjo užsitikrinti savo įtakos viršumo, prieš Kinijos investicijas. Tuo tarpu, Indijos santykiai su Azijos-Ramiojo vandenyno ir ASEAN valstybėmis gan aktyviai gerėjo. Akivaizdžiausias to pavyzdys, Indijos ir Japonijos santykiai, o Indijos ir Vietnamo santykių gerėjimui buvo padėti pamatai, kuriuos dar labiau sustiprino Kinijos veiksmai Pietų Kinijos jūroje.

3.3. Indijos užsienio politika po 2014-ųjų

Kaip jau minėjau 2014-ais metais Indijos vidaus politinėje arenoje įvyko didelis pokytis. Po 30 metų pertraukos viena politinė partija surinko daugumą Indijos parlamente, bei, po daugiau 10 metų pertraukos, grįžo į valdžią. Indijos liaudies partija (BJP), skelbdama kitokį požiūrį į užsienio politiką ir pokyčius Indijos viduje sugebėjo grįžti į valdžią. Pagrindinis šios partijos tikslas yra stipri, nacionaliniu pagrindu kuriama Indija, kuri nebijo prisiimti atsakomybės, bei yra pakankamai stipri ekonomiškai, kad galėtų turėti savo įtakos ar interesų sferas, bei būdas šias sferas apginti. Užsienio politikoje ši partija

⁷⁹ Pankaj K. Jha, *India-Vietnam Relations: Need for Enhanced Cooperation*, Strategic Analysis, 32:6, 2008, pp. 1090;

⁸⁰ Xuan Vinh Vo, *Vietnam-India Maritime Cooperation*, Maritime Affairs: Journal of the National Maritime Foundation of India, 13:1, 2017; pp. 64;

⁸¹ David Brewster, 2013, pp. 159-160;

⁸² Ten pat, pp. 162-163;

vadovaujasi nacionalinio intereso, nacionalinio vientisumo ir nacionalinio saugumo principais⁸³ 1998-2004 metų laikotarpiu ši partija buvo Indijos valdžioje, bei pasiekė svarbių pasiekimų Indijos politikoje, iš kurių pačiu svarbiausiu galima įvardinti Indijos branduolinių ginklų bandymą 1998-ais metais, kuris įvyko nepaisant akivaizdaus spaudimo iš išorės neatlikti minėtų testų. Keli iš pagrindinių partijos tikslų yra aktyviai didinti Indijos dalyvavimą daugiašalėse platformose, stiprinti ryšius su JAV, normalizuoti santykius su Pakistanu ir išspręsti tarpusavio problemas.⁸⁴ Taip pat atkreipsiu dėmesį, kad ši partija turi labiau realizmu paremtą požiūrį į pasaulį, kuriame stiprieji dominuoja silpnuosius. Nemažai mokslininkų kritikuoja 2004-2014-ųjų metų Indijos užsienio politiką kaip neužtikrintą, neturinčią strategijos, ne iki galo išpildytą.

Nauja išrinktas, dabartinis Indijos ministras pirmininkas N. Modi pradėjo aktyviai įgyvendinti Indijos užsienio politikos interesus. Vienas iš rodiklių rodančių pokytį Indijos užsienio politikoje, yra oficialūs Indijos ministro pirmininko vizitai. 2004-2014-ais metais, per visą šį laikotarpį ministru pirmininku buvęs, M. Singh atliko 93 vizitus, į įvairias pasaulio valstybes, kai tuo tarpu N. Modi, per 2014-2019-ųjų metų laikotarpį atliko 92 vizitus.⁸⁵ Tai puikiai parodo, kad nuo 2014-ųjų metų, Indijos užsienio politika buvo vykdoma ypatingai aktyviai, aukščiausiu lygiu. Viena iš pirmųjų jo išvykų, buvo oficialus vizitas į Japoniją. Susitikus su Japonijos ministru pirmininku S. Abe, buvo paskelbta apie šių dviejų valstybių siekį bendradarbiauti viena su kita ekonomikos ir karinėje srityje. Susitikimo metu buvo sutarta, kad Indija teiks Japonijai įvairias retas medžiagas, taip mažinant Japonijos priklausomybę nuo Kinijos, bei kartu dalyvaus įvairiose pratybose su JAV.⁸⁶ N. Modi savo vadovavimo metu, tęsiant M. Singh politiką Japonijos atžvilgiu, toliau aktyviai stiprino santykius su šia valstybe. Nuo jo vadovavimo pradžios, N. Modi ir S. Abe pasirašė ne vieną sutartį stiprinančią Indijos ir Japonijos santykius, supaprastino vizų režimą, pradėjo bendradarbiavimą įvairiuose projektuose bei technologijų vystyme.⁸⁷ Indija paskelbė Japoniją kaip antrą pagal svarbumą valstybę, siekiant įgyvendinti N. Modi „Gaminti Indijoje“ (angl. „*Make in India*“) programą, o taip pat šios valstybės pasirašė sutartis, stiprinančias jų karinių pajėgų sąveikavimą.⁸⁸

⁸³ S. K. Arora, *BJP's Foreign Policy*, Party document, vol. 9, 2006, pp. 281;

⁸⁴ Ten pat, pp. 320-321;

⁸⁵ Rahul Shrivastava, *92 Nations in 55 Months: PM Modi's travel costs hit Rs 2,021 crore*, India Today, 2018; <<https://www.indiatoday.in/india/story/92-nations-in-55-months-pm-modi-travel-costs-hit-rs-2021-crore-1419337-2018-12-29>>

⁸⁶ Masaaki Kameda, *Abe, India's Modi agree to boost security, economic ties amid China's increasing territorial ambitions*, Japan Times, 2018, <<https://www.japantimes.co.jp/news/2014/09/01/national/politics-diplomacy/abe-indias-modi-agree-boost-security-economic-ties-abe-amid-chinas-increasing-territorial-ambitions/#.XM8M7o4zaUk>>

⁸⁷ Ministry of Exterior, *Indija-Japan bilateral brief*, 2018;

⁸⁸ G. V. C. Naidu ir Ishida Yasuyuki, *India-Japan Defence Ties: Building a Strategic Partnership*, Strategic Analysis, 43:1, 2019, pp. 22-23;

Nuo 2014-ųjų Indija sėkmingai stiprino įvairialypius ryšius su ASEAN valstybėmis, dėk atnaujintos „Veiksmo Rytuose“ politikos. Tais metais, po pergalės rinkimuose, N. Modi paskelbė transformuojantis Indijos prieš tai buvusią „Žvilgsnio į Rytus“ politiką į „Veiksmo Rytuose“. Šis žingsnis turėjo parodyti Pietryčių Azijos valstybėms, kad Indija aktyviai sieks didesnio bendradarbiavimo ir įsitraukimo į šio regiono reikalus. Taip pat, šis žingsnis reiškė Indijos siekį atsverti augančią Kinijos įtaką regiono valstybėse.⁸⁹ Pačios ASEAN valstybės taip pat nori matyti daugiau Indijos įsitraukimo tam, kad ši valstybė veiktų kaip atsvara Kinijai.⁹⁰ 2016-ais metais buvo paskelbtas Indijos ir ASEAN bendras veiksmų ir siekių planas 2016-2020. Šiame plane daug dėmesio skirta stiprinti ASEAN ir Indijos bendradarbiavimą įvairiais klausimais, bei jį įgyvendinti naudojant įvairius jau įkurtus fondus siekiančius nuo 1 mln. iki 50 mln. JAV dolerių. N. Modi, 2016-ais metais, minėtus fondus sugebėjo padidinti papildomais 5 ir 50 mln. JAV dolerių.⁹¹ Tačiau šios lėšos atrodo gan juokingai palyginus su Kinijos 3 mlrd. JAV dolerių fondu skirtu investicijoms į regiono valstybes, siekiant įgyvendinti „Vieno diržo, vieno kelio“ projektą.⁹² Nepaisant to Indijos ir ASEAN valstybių santykiai N. Modi vadovavimo laikotarpiu smarkiai pagerėjo. Indija aktyviai dalyvauja įvairiose Indijos ir ASEAN valstybių platformose, bei imasi iniciatyvos siekiant stiprinti bendradarbiavimą.⁹³ Vienu iš svarbiausių pasiekimu galima įvardinti Indijos ir Vietnamo santykių stiprėjimą. Nors, kaip jau minėta, Indija ir Vietnamas ilgą laiką palaiko neblogus santykius, prasidėjus Vietnamo ir Kinijos nesutarimams, šie santykiai dar labiau sustiprėjo, ypač bendradarbiavimas gynybos srityje. 2016-ais metais Indijos ir Vietnamo santykiai pasiekė išsamios strateginės partnerystės lygį, o tai signalizuoja, gilėjančius šių valstybių ryšius.⁹⁴ N. Modi, taip pat sudarė Vietnamui 100 mln. JAV dolerių vertės kreditą siekiant vystyti Vietnamo karines pajėgas.⁹⁵ Šiais veiksmais Indija siekia įtvirtinti savo buvimą Pietryčių Azijoje, didžiausią dėmesį skiriant savo karinių pajėgų buvimui Pietų Kinijos jūroje. Tačiau nepaisant šių Indijos veiksmų, Vietnamas ir toliau stengiasi neerzinti Kinijos. Tą parodo Vietnamo

⁸⁹ Simi Mehta, *The Silver Jubilee of India-ASEAN Relations: A geopolitical Rejuvenation?*, The SAIS Review of International Affairs, 2018, <https://www.saisreview.org/2018/10/24/the-silver-jubilee-of-india-asean-relations-a-geopolitical-rejuvenation/#_edn13>

⁹⁰ Kanti Bajpai, *India's ASEAN embrace: Unlike China, Southeast Asian countries do not have a problem with India's Rise*, The Times of India, 2018 <<https://timesofindia.indiatimes.com/blogs/toi-edit-page/indias-asean-embrace-unlike-china-southeast-asian-countries-do-not-have-a-problem-with-indias-rise/>>;

⁹¹ Devirupa Mitra, *Twenty-Five Years On, India, ASEAN Want to Be in Sync, but Keep Missing Cues*, The Wire, 2018; <https://thewire.in/diplomacy/twenty-five-years-india-asean-want-sync-keep-missing-cues>;

⁹² Julie Zhu, *ASEAN-focused China fund raising up to \$3 billion for Silk Road projects*, Reuters, 2018; <https://in.reuters.com/article/us-china-private-equity/asean-focused-china-fund-raising-up-to-3-billion-for-silk-road-projects-sources-idINKBN1FC0SE>

⁹³ Mitra, 2018;

⁹⁴ Vinh Vo, 2017, pp. 64;

⁹⁵ Dipanjan Roy Chaudhury, *PM Narendra Modi's Vietnam visit is to signal India's Presence in South-East Asia*, The Economic Times, 2018 <<https://economictimes.indiatimes.com/news/defence/pm-narendra-modis-vietnam-visit-is-to-signal-indias-presence-in-south-east-asia/articleshow/53903141.cms>>

atsisakymas įsigyti Indijos siūlomas raketos ir kitą karinę įrangą, siekiant neatrodyti kaip anti-kiniškai nusiteikusi valstybė.⁹⁶

Indijos ir Kinijos santykiai N. Modi vadovavimo laikotarpiu, matė pokyčių. Tiek Kinija, tiek Indija siekia palaikyti dialogą viena su kita, tačiau esami nesutarimai dėl sienos, bei įvairūs provokaciniai veiksmai neleidžia pilnai įgyvendinti šių iniciatyvų. N. Modi pirmojo susitikimo su Xi Jinping'u išvakarėse, Kinijos pajėgos vykdė susirėmimus su Indijos pajėgomis abiejų valstybių ginčijamoje teritorijoje.⁹⁷ Nepaisant to, Kinija ir Indija sugebėjo toliau stiprinti dvišalius prekybos ryšius, bei ėmėsi iniciatyvų stiprinant tarpusavio pasitikėjimą. Vykusių dvišalių susitikimų metu tarp Indijos ir Kinijos vadovų buvo sutarta palaikyti dvišalį dialogą dėl saugumo jūrose ir susijusių reikalų, bei palaikyti nuolatinį aukšto lygio mainus.⁹⁸ Nors abi valstybės stengiasi suprasti viena kitą ir normalizuoti tarpusavio santykius, iki galo to padaryti joms neišsina. 2017-ais metais tarp Indijos ir Kinijos įvyko konfliktas Doklam'o vietovėje. Konfrontacija, kurią inicijavo Kinija, vyko 73 dienas ir ją, atrodo, laimėjo Indijos pajėgos, nes Kinijos pajėgos atsitraukė, nors tai nebuvo *per se* karinė pergalė. Po šių įvykių Indijos ir Kinijos santykiai atšalo, tačiau nuo 2018-ųjų dialogas tarp dviejų valstybių vėl vyko. Tais metais vykusiam neformaliame Indijos ir Kinijos vadovų susitikime, kaip teigiama, buvo išsklaidyta nemažai tarpusavio nesusipratimų, bei padėti pamatai tolesniam santykių gerinimui.⁹⁹ Tai galima matyti iš bendrų karinių pratybų, vykusių tais pačiais metais, taip pat dvišalių susitikimų, kurių metu buvo kalbama įvairiais klausimais.¹⁰⁰ Atsižvelgus į tai, galima teigti, kad dvišaliai Indijos ir Kinijos santykiai ir toliau lieka stabilūs, tačiau pagrindinė šių valstybių susirėmimų vieta išlieka kaimyniniai regionai, ypač Pietų ir Pietryčių Azija.

Apie Indijos užsienio politiką Pietryčių Azijoje, su ASEAN valstybėmis, jau kalbėjome, todėl laikas apžvelgti Indijos ir Pietų Azijos valstybių santykius, bei pokyčius juose. Pagrindinis iššūkis su kuriuo susidūrė N. Modi Pietų Azijoje, yra Kinijos įtaka. Pradėjusi „Vieno diržo, vieno kelio“ projektą, Kinija pradėjo masyviai investuoti į regiono valstybių infrastruktūrą. Viena iš pagrindinių šių investicijų kryptį buvo Pakistanas. Jau apžvelgėme Pakistano ir Kinijos ryšį, bei tai kaip jie paveikė Indiją, tačiau N. Modi vadovavimo laikotarpiu, šie santykiai vėl kito. M.Singh vadovavimo metu Indija

⁹⁶ Rajeswari Pillai Rajagopalan, *Is India expecting too much from its strategic partnership in Vietnam?*, The Observer Research Foundation, 2018, <<https://www.orfonline.org/research/is-india-expecting-too-much-from-its-strategic-partnership-with-vietnam-46252/>>;

⁹⁷ Daniel Twining, *India's Heavy Hedge Against China, and its New Look to the United States to Help*, Joint U.S.-Korea Academic Studies; 2015, pp. 35;

⁹⁸ Singh, 2016; pp. 169-170;

⁹⁹ PTI, *Modi-Xi summit in Wuhan removed several misconceptions between India and China*, The Economic Times, 2018, <<https://economictimes.indiatimes.com/news/defence/modi-xi-summit-in-wuhan-removed-several-misconceptions-between-india-and-china-indian-envoy/articleshow/66651365.cms>>;

¹⁰⁰ Siwei Liu, *What Will The China-India Relationship Look Like In 2019?*, Eurasia Review, 2019, <<https://www.eurasiareview.com/10022019-what-will-the-china-india-relationship-look-like-in-2019-analysis/>>;

ir Pakistanas siekė kurti dialogą ir išspręsti savo nesutarimus tokiu būdu. Tuo tarpu N. Modi užsienio politika Pakistano atžvilgiu yra įvairialypė. Viena vertus, N. Modi kadencijos pradžioje, buvo siekiama ir toliau gerinti dvišalius Indijos ir Pakistano santykius, tačiau veiksmai iš Pakistano pusės to neleido įgyvendinti iki galo.¹⁰¹ Nuo tada šių valstybių santykiai nepagerėjo, o 2019-ais metais įvykęs Indijos ir Pakistano pasienio konfliktas dar labiau nusmukdė šių valstybių santykius. Tačiau tarpusavio nesutarimai nėra vienintelis aspektas, kuris neleidžia Indijai ir Pakistanui gerinti santykių. Masyvaus Kinijos projekto įgyvendinimas, bei didėjanti jos įtaka Pakistanui taip pat kelia susirūpinimą Indijai.¹⁰² Kalbant apie Indijos santykius su kitomis Pietų Azijos regiono valstybėmis, vėl gi svarbu paminėti, kad šie santykiai yra persipynę, kartu su Kinija, kuri turi interesų regione. Kinijos „Vieno diržo, vieno kelio“ projekto įgyvendinimas, prekyba ir investicijos lėmė regiono valstybių didesnę palankumą Kinijai¹⁰³, tačiau Indija, ėmėsi atsakomųjų veiksmų. Indija, kartu su Japonija ėmėsi planuoti įvairius infrastruktūros projektus, kaip atsaką Kinijos projektui.¹⁰⁴ Taip pat Indija imasi infrastruktūros vystymo projektų, ginčijamame pasienyje su Kinija, kurie leistų Indijai tose teritorijose turėti didesnę įtaką, bei sustiprintų jos karines galimybes.¹⁰⁵ Galima teigti, kad N. Modi vadovavimo metu Indija rado būdų ir galimybių atsakyti Kinijos įtakai Pietų Azijos regione, bei jame stiprinti savo įtaką. Nors šie veiksmai, galimai, atlikti pavėluotai, jie iš esmės parodo, kad Indija yra labiau užtikrinta savo veiksmuose, bei nebijo, žengti žingsnių, kurie leistų jai įgyvendinti savo interesus, kai jie kertasi su kitų valstybių interesais.

Galų gale liko Indijos ir JAV santykiai. Jau minėjau, kad M. Singh vadovavimo laikotarpiu buvo padėti pamatai Indijos ir JAV gilesniam bendradarbiavimui. N. Modi šiuos pamatus puikiai išnaudojo, nes jo vadovavimo metu JAV ir Indijos santykiai smarkiai pagerėjo. Obamos administracijos laikotarpiu, N. Modi su JAV vadovu susitiko septynis kartus. Pirmieji jų susitikimai davė vaisių jau 2015-ais metais, kai buvo pasirašytas „Jungtinės strateginės vizijos“ dokumentą skirtą Azijos-Ramiojo vandenyno ir Indijos vandenyno regionams, kuriuo JAV ir Indija sutarė bendradarbiauti tokiose srityse kaip: kova su terorizmu, piratavimu ir masinio naikinimo ginklų kūrimu.¹⁰⁶ 2016-ais metais tarp JAV ir Indijos buvo pasirašytas „Logistikos mainų susitarimo memorandumas“ (angl. „*Logistics Exchange Memorandum of Agreement*“ (*LEMOA*)), kuris yra laikomas vienu iš pagrindinių sutarimų, kuriuo JAV

¹⁰¹ Arijit Mazumdar, *Narendra Modi's Pakistan Policy: A Case of Old Wine in Old Bottles*, The Round Table, 2017, pp. 39;

¹⁰² Christian Wagner, *The Role of India and China in South Asia*, Strategic Analysis, 40:4, 2016, pp. 311;

¹⁰³ Ten pat, pp. 318;

¹⁰⁴ Montgomery Blah, *China's Belt and Road Initiative and India's Concerns*, Strategic Analysis, 42:4, 2018; pp. 322;

¹⁰⁵ Ten pat, pp. 324;

¹⁰⁶ Vivek Mishra, *India-US maritime cooperation: Crossing the rubicon*, Maritime Affairs, 14:2, 2018, pp. 16;

stiprina bendradarbiavimą su bet kuria gynybos partnere.¹⁰⁷ Taip pat, tais pačiais metais, JAV ir Indija pradėjo minėtos branduolinės sutarties įgyvendinimą.¹⁰⁸ 2018-ais metais JAV suteikė Indijai pagrindinio gynybos partnerio statusą. Taip pat, tų pačių metų rugpjūčio mėn. Trumpo administracija skyrė Indijai strateginės prekybos leidimo pirmą laipsnį (angl. „*Strategic Trade Authorization-I, STA-I*“), o rugsėjo mėn. buvo pasirašytas „Ryšių suderinamumo ir saugumo“ susitarimas (angl. „*Communications Compatibility and Security Agreement*“, COMCASA).¹⁰⁹ Šių susitarimų pasirašymas ir įgyvendinimas rodo, kad Indija ir JAV mato vieną kitą kaip svarbias partneres, ypač saugumo srityje. Taip pat, lyginant su M. Singh vadovavimo laikotarpiu, N. Modi daug aktyviau gerina santykius su JAV, tiek sprendžiant buvusių iššūkius, tiek sudarant naujas galimybes tolesniam bendradarbiavimui, ypač karinėje srityje. Vienas iš Indijos užsienio politikos pokyčių yra vis didesnis bendradarbiavimas tarp Indijos ir JAV karinės ginkluotės ir įrangos pirkimuose. Nors šiuo metu pagrindinis Indijos ginklų tiekėjas yra Rusija, JAV pamažu didina savo ginkluotės pardavimus Indijai ir 2014-2018-ųjų metų laikotarpiu tapo trečiu pagal dydį ginklų importuotoju į Indiją.¹¹⁰ N. Modi vadovavimo laikotarpiu matome sėkmingai sudarytus sandėrius dėl galimybės gauti JAV karinę ginkluotę ir įrangą, bei įvairias karines technologijas skirtas Indijos karinio laivyno modernizavimui. JAV tiekia įvairias karines technologijas Indijai, ypač susijusias su lėktuvnešiais, bei bendradarbiauja vykdamas bendrą žvalgybą jūrose, o taip pat JAV patvirtino karinių dronų pardavimus Indijai.¹¹¹ Taip pat Indija ir JAV dalyvauja daugelyje įvairių karinių pratybų, iš kurių svarbiausiomis galime įvardinti Ramiojo vandenyno žiedo (RIMPAC) ir MALABAR karines pratybas, kurios vykdomos kartu su kitomis valstybėmis.¹¹²

Apibendrinant JAV ir Indijos santykius N. Modi vadovavimo laikotarpiu, matome, kad šie santykiai sustiprėjo bene labiausiai, nei su bet kuria kita valstybe. Indiją ir JAV šiuo metu sieja pasirašytos įvairios sutartys dėl bendradarbiavimo, ypač karinėje srityje, ginkluotės pardavimai, bei bendri interesai Indijos-Ramiojo vandenyno regione. Nors šie santykiai yra labai šilti, Indija vis dar laikosi atstumo ir į formalią sąjungą su JAV neina.

¹⁰⁷ Avinandan Choudhury ir P. Moorthy, *Strategic-Maritime Traingle in the Indian Ocean: An Emerging Indo-US Naval Entente?*, India Quarterly, 2018, pp. 317;

¹⁰⁸ Aparna Pande, *Natural Allies? The India-US Relations from the Clinton Administration to the Trump Era*, Asie.Visions, No. 104, Ifri, 2018, pp. 22;

¹⁰⁹ Ten pat, pp. 26-27;

¹¹⁰ SIPRI, Trends in International Arms Transfers, 2018;

¹¹¹ Mishra, 2018, pp. 17-18;

¹¹² Ten pat,

3.4. Indijos vaidmens pokyčiai tripolėje galios konfigūracijoje

Atsižvelgus į tai kas išdėstyta apie Indiją, galima pradėti modeliuoti Indijos vaidmenį tripolėje galios konfigūracijoje. Įvertinus užsienio politiką, kuri buvo vykdoma iki 2014-ųjų ir tai kaip ji buvo vykdoma, bei visą kritiką jai, galima daryti išvadą, jog, remiantis R. Schweller valstybių tipologija, Indija tuo metu atitiko „valstybės stručio“ tipą. Indija, nors ir turėdama galimybes, savo užsienio politiką vykdė vangiai, dažnai ne iki galo išpildydama savo tikslus. Buvo bandymų išspręsti nesutarimus su Pakistanu ir Kinija, tačiau to padaryti nepavyko. Į didėjančią Kinijos įtaką nebuvo tinkamai atsakyta, baimindamasi santykių su Kinija, ypač ekonominių, pablogėjimo. Pietų Azijos regione Indija nesugebėjo iki galo įtvirtinti savo dominavimo, bei nepasiūlė regiono valstybėms alternatyvų Kinijos įtakai ir investicijoms. Pietryčių Azijos regione, vėl gi, Indija kartu su ASEAN valstybėmis gerino santykius, tačiau tai buvo labiau dvišaliai susitarimai, o ne visos organizacijos masto. Išimtimi šioje vietoje yra Vietnamas, kuris dėl savo nesutarimų su Kinija ėmė palaikyti Indiją ir jos įsikišimą į regiono reikalus. Indijos didžiausias pasiekimas, jei taip jį galima įvardinti, buvo nuoseklus santykių su Japonija gerinimas, nors jis ir nebuvo inicijuotas pačios Indijos. Indijos ir JAV santykiai akivaizdžiai įgavo pagreitį pirmosios M. Singh kadencijos metu, tačiau antrojoje šie santykiai pradėjo strigti. Pasirašytas branduolinis susitarimas nebuvo iki galo įgyvendintas, dėl ko JAV ir Indijos santykiai nustojo gerėti. Nors tuo metu ir buvo pasiekta svarbių susitarimų, jie neparodo Indijos kaip valstybės, kuri imtųsi iniciatyvos. Taip pat, pagal R. Schweller „stručio“ tipo valstybės yra didžiosios galios, ar valstybės turinčios potencialo tokiomis tapti, tačiau aktyviai to nesiekiančios. Jos turi galimybes sudaryti sąjungas, imtis iniciatyvos tarptautinėje arenoje ir pan. tačiau to aktyviai nedaro. Vietoje iniciatyvos ėmimo, tokios valstybės paprasčiausiai žiūri savų interesų ir išteklių, bei siekia likti kaip įmanoma labiau autonomiškos. Mano nuomone 2004-2014 metų Indijai galima priskirti tokį tipą, kadangi ji vis dar gana akivaizdžiai laikėsi strateginio autonomiškumo principo, nesudarė jokių sąjungų ir aktyviai nesišliejo prie kitų regione veikiančių galių, bei vargiai ėmėsi iniciatyvos sprendžiant savo ir kaimyninių regionų, kuriuose Indija turi interesų, problemas.

Tuo tarpu atsižvelgus į tai kas išdėstyta apie Indijos užsienio politiką ir jos vykdymą po 2014-ųjų metų, matome, kad ši valstybė tikrai padarė pokytį. Aktyvus dalyvavimas užsienio politikoje, daugybė oficialių vizitų į kitas valstybes, bei svarbūs vizitai į valstybes, kurios turi panašių interesų užsienio politikoje, regioninės politikos reforma ir pasiekti susitarimai su JAV, gilinantys šių dviejų valstybių bendradarbiavimą leidžia teigti, kad pagal R. Schweller, Indijai pritaikyti „valstybės pelėdos“ tipą. Pagal R. Schweller „valstybės pelėdos“ yra *status quo* palaikančios valstybės, kurios neturi pakankamai galimybių pasipriešinti revizionistinėms valstybėms. Šios valstybės supranta, kad

revizionistinių galių negalima patenkinti, todėl jas reikia atgrasyti nuo aktyvių veiksmų. Taip pat, šio tipo valstybės, jei tuo pat metu yra „liūto“ tipo valstybė, yra linkusios jungtis prie „valstybių liūtų“ taip atsveriant revizionistinių valstybių kylančią galią. Tačiau „valstybės pelėdos“, nepakankamai įvertinusios situaciją, kenčia nuo *free-rider* problemos, dėl ko jos turi tendenciją visą galios pusiausvyros problemą palikti spręsti „valstybėms liūtams“. Iš to kas išdėstyta apie Indiją po 2014-ųjų matome, kad Indija supranta Kinijos keliamą grėsmę, dėl ko jai pravartu, kad JAV liktų regione. Indijos vizitai į Japoniją ir Vietnamą, bei santykių stiprinimas su šiomis valstybėmis akivaizdžiai rodo, kad Indija siekia kaip įmanoma geresnių santykių su valstybėmis, kurios yra labiau nusiteikusios prieš Kiniją, nors šios pozicijos viešai neskelbia. Indija imasi iniciatyvos siekiant stiprinti savo santykius su ASEAN valstybių organizacija, nors dažnai ši iniciatyva negauna atsako. Taip pat, Indijos ir Vietnamo bendradarbiavimo stiprinimas, bei Indijos siekis būti Pietryčių Azijos regione, yra akivaizdi žinutė regiono valstybėms ir ypač Kinijai, kad Indija tikrai aktyviai įgyvendina savo „Veikimo Rytuose“ politiką. Nors santykiai su Pakistanu nuo 2014-ųjų pablogėjo, regione Indija atrado galimybių, kartu su Japonija, pasiūlyti alternatyvą Kinijos „Vieno diržo, vieno kelio“ projektui. Santykiuose su Kinija, Indija siekė gerinti santykius, taip tęsiant M. Singh pradėtą politiką Kinijos atžvilgiu, tačiau 2017-ųjų metų susirėmimas, privertė šias valstybes iš naujo pradėti dvišalį dialogą įvairiais klausimais. Nors viešai to neskelbiama, Kinija kelia grėsmę Indijai, todėl Indija imasi veiksmų šiai grėsmei mažinti, taip pat pažabojant Kinijos augančią įtaką. Indijos ir JAV santykiai matė beprecedentį augimą. Indijos ir JAV panašūs interesai, vertybės, pasirašytos sutartys ir bendradarbiavimas karinėje srityje puikiai tą parodo. Taip pat Indija sugebėjo išjudinti įstrigusį branduolinį susitarimą su JAV, o Indijos aktyvus dalyvavimas daugelyje karinių pratybų kuriose dalyvauja JAV, sudaromos ginklų ir kitos karinės rangos pirkimo sutartys, bei vykstantis Indijos karinio laivyno modernizavimas rodo, kad Indija siekia atgrasyti Kiniją nuo galimos agresijos prieš ją Indijos vandenyno regione, bei išlaikyti šiame regione savo įtaką. Dėl to, pagal R. Schweller Indijai, po 2014-ųjų metų, galima priskirti „valstybės pelėdos“ tipą.

Išvados

Įvertinus tyrimo metu gautus rezultatus, galime teigti, jog Delio vaidmuo tripolėje JAV, Kinijos ir Indijos galios konfigūracijoje, pagal R. Schweller valstybių tipologiją, evoliucionavo iš „valstybės stručio“ tipo į „valstybės pelėdos“ tipą. Tą liudija pasikeitęs Indijos užsienio politikos vykdymas, tikslai ir pasiekti rezultatai. Tarpusavyje palyginus M. Singh ir N. Modi vadovavimo laikotarpiais vykdytą Indijos užsienio politiką matome akivaizdžią transformaciją.

2004–2014 metų laikotarpiu Indijos užsienio politika buvo vangi, ne iki galo išpildyta, jos vykdyme trūko iniciatyvos. Indija tuo metu nesugebėjo iki galo įgyvendinti JAV ir Indijos branduolinės sutarties, dėl ko šių valstybių santykiai patyrė ženklų nuosmukį. Augančiai Kinijos įtakai Indijos-Ramiojo vandenyno regione nebuvo parengtas atitinkamas atsakas. Netgi atvirkščiai – Indija siekė gerinti santykius (ypač ekonominius) su Kinija ir išspręsti tarpusavio nesutarimus. Indijos užsienio politikos neužtikrintumas lėmė Pietryčių Azijos regiono valstybių abejones, dėl šios šalies tikslų ir gebėjimo atsakyti už savo žodžius. Pietų Azijoje Indijos siekis išspręsti problemas tarp savęs ir Pakistano nepasiteisino (tai galima priskirti problemoms Pakistano vidaus politikoje), o likusiose regiono valstybėse suvešėjo Kinijos įtaka, kuriai, kaip minėjau, Indija atitinkamo atsako nepasiūlė. Galima teigti, kad vienintelis Indijos iki galo šiuo laikotarpiu įgyvendintas pasiekimas – sėkminga užsienio politika Japonijos atžvilgiu. Verta pripažinti, kad buvo bandymų šią situaciją keisti ir kai kuriais atvejais Indija sugebėjo palaikyti gerus dvišalius santykius, tačiau strateginės vizijos stoka ir negebėjimas parengti tinkamo atsako Kinijos grėsmei ir įtakai, paliko ją keistoje padėtyje, kur, viena vertus, Indija atrodo kaip valstybė su vizija, kita vertus, ji nežino ką su ja daryti praktiškai.

Nuo 2014-ųjų Indijos užsienio politika akivaizdžiai pasikeitė – ji tapo daug aktyvesnė ir labiau užtikrinta. Šalis pradėjo spręsti problemas, kurias paliko M. Singh užsienio politikos įgyvendinimas. Akivaizdžiausias pokytis įvyko Indijos ir JAV santykiuose, nes šios valstybės pradėjo precedento neturinį bendradarbiavimą užsienio politikoje, gynybos ir saugumo sektoriuose. Indija ėmėsi gerokai aktyvesnio bendradarbiavimo ir su Pietų ir Pietryčių Azijos regionų valstybėmis, dažnai rodydama iniciatyvą šių santykių plėtrai. „Veiksmo Rytuose“ politikos įgyvendinimo dėka, Indija pradeda užsitikrinti savo įtakos stiprėjimą minėtuose regionuose, taip atsakant į juose esančią Kinijos įtaką. Indijos ir Pakistano santykiai patyrė didelį nuosmukį ir, bent kol kas, negrįžo į prieš tai buvusią stadiją. Kartu su Japonija, Indija pateikė alternatyvą Kinijos augančiai įtakai ir masyviems infrastruktūros projektams. Per šį laikotarpį Indijos ir Kinijos santykiai patyrė nuosmukį, o vėliau grįžo į senas vėžes. Indija vis dar prisibijo Kinijos ir galimų pasekmių tuo atveju, jei bus žengti žingsniai, kurie, Kinijos manymu, kelia grėsmę jai ar jos interesams. Tačiau, nepaisant to, Indija ėmėsi veiksmų skirtų Kinijos įtakos pažabojimui, o šiam tikslui pasiekti pasitelkiama pagalba iš JAV. N. Modi sugebėjo pakeisti Indijos užsienio politiką ir jos atliekamą vaidmenį tripolėje galios konfigūracijoje.

Šią kaitą lėmė du veiksniai – 1. pokyčiai geopolitinėje arenoje, 2. pokyčiai Indijos vidaus politikoje. Indija, pagal R. Schweller tipologiją, 2004–2014 metų laikotarpiu buvo „valstybė strutis“, t. y. tokia šalis, kuri turi potencialo nuveikti didelius darbus, bet neturi iniciatyvos, išteklių ar aiškaus veiksmų plano. Pagal tą pačią tipologiją nuo 2014-ųjų Indija ėmė atitikti „valstybės pelėdos“ tipą. Ji tapo šalimi, kuri palaiko regione *status quo*, atsako į revizionistinės galios metamus iššūkius ir

bendradarbiauja su dabartiniu hegemonu. Šią evoliuciją iliustruoja jau minėti pokyčiai Indijos užsienio politikoje. Šalies vaidmens transformacija taip pat reiškia kaitą ir JAV, Kinijos ir Indijos tripolėje galios konfigūracijoje. Galime teigti, kad anksčiau šioje konfigūracijoje atsvarą Kinijai palaikė tik JAV ir jai pritarančios valstybės. Dabar prie JAV gana aktyviai, bet atsargiai prisideda ir Indija. Tai reiškia, kad Kinija, kaip revizionistinė galia, galimai imsis veiksmų, kuriais sieks mažinti Indijos ir JAV bendradarbiavimą, arba ieškos sąjungininkų, siekiant atsakyti į šiuos pokyčius.

Atkreipsiu dėmesį, kad šis darbas parodė, jog vertinant Indijos santykius su JAV ir Kinija galima sėkmingai pasitelkti neoklasikinio realizmo teorinę prieigą. R. Schweller teorija atskleidė, kad tarp JAV, Kinijos ir Indijos yra įsivyravusi galios pusiausvyros situacija, kuri yra smarkiai surišta su šių tarptautinės politikos veikėjų įtaka mažesnėms Indijos-Ramiojo vandenyno regiono šalims. Naudojant šią teoriją, galima sėkmingai paaiškinti pagrindinių vietos valstybių sąveiką bei modeliuoti galimus tolesnius jų konfigūracijos pokyčius ir toių pokyčių įtaką regiono politinei dinamikai. Šiuo metu matome, kad JAV–Kinijos–Indijos tripolė galios pusiausvyros konfigūracija atitinka 5-tą tipą, kai $A (JAV) > B (Kinija) > C (Indija)$ (žr. p. 16). Ši konfigūracija nėra stabili, ypač dėl Kinijos baimės būti izoliuotai. Tai reiškia, kad Indijos-Ramiojo vandenyno regiono saugumas yra sumažėjęs dėl galimo, nors nelabai tikėtino Indijos ir Kinijos konflikto kovoje dėl įtakos. Tyrimo rezultatai rodo, kad kol kas ši kova yra taiki, daugiausia atsargiai vykdomos Indijos užsienio politikos dėka. Jei šios politikos tęstinumas bus palaikomas, Indija gali tapti dar aktyvesnė ir labiau užtikrinta.

Pabaigai paminėsiu, kad šiuo metu nėra aiškūs Indijoje vykstančių rinkimų rezultatai. Nors BJP greičiausiai vėl juos laimės, lieka neaišku ar ši partija neturės dalintis dauguma su kita politine jėga. Dėl to kyla klausimas ar N. Modi toliau netrukdomai vykdys tokią pat aktyvią užsienio politiką, ar turės atsižvelgti į kitokius galimų koalicijos partnerių tikslus Indijos užsienio politikoje. Įvertinus tyrimo rezultatus rekomenduočiau toliau stebėti pokyčius santykiuose tarp JAV, Kinijos ir Indijos, bei šių valstybių įtakos kitoms Indijos-Ramiojo vandenyno regiono valstybėms raidą. Ypač atidžiai reikėtų stebėti Indijos užsienio politikos tęstinumą minėtų valstybių atžvilgiu bei galimą anti-kiniškai nusiteikusių šalių koalicijos susikūrimą. Taip pat siūlyčiau įvertinti Japonijos įtaką esamai galios pusiausvyros konfigūracijai bei galimą pačios konfigūracijos ar jos tipo pokytį.

Literatūros sąrašas

1. Andrijauskas, Konstantinas, *Kinijos, Indijos ir Rusijos susidūrimas Eurazijos civilizacinės erdvės*, Vilniaus universiteto leidykla, 2016;
2. Andreson, Ashlyn ir Alyssa Ayres, „Economics of influence: China and India in South Asia“, *Council on Foreign Relations*, 2015; <<https://www.cfr.org/expert-brief/economics-influence-china-and-india-south-asia>> [Žiūrėta 2019-05-08];
3. Arora, S. K., *BJP's Foreign Policy*, Party document, vol. 9, 2006;
4. Bajpai, Kanti, „India's ASEAN embrace: Unlike China, Southeast Asian countries do not have a problem with India's Rise“, *The Times of India*, 2018; <<https://timesofindia.indiatimes.com/blogs/toi-edit-page/indias-asean-embrace-unlike-china-southeast-asian-countries-do-not-have-a-problem-with-indias-rise/>> [Žiūrėta 2019-05-09];
5. Blah, Montgomery, „China's Belt and Road Initiative and India's Concerns“, *Strategic Analysis*, 42:4, 2018;
6. Brewster, David, „India's Defense Strategy and the India-ASEAN Relationship“, *India Review*, 12:3, 2013;
7. Brewster, David, „Beyond the „String of Pearls“: is there really a Sino-Indian security dilemma in the Indian Ocean?“, *Journal of the Indian Ocean Region*, 10:2, 2014;
8. Burgess, Stephen, „The U.S. Pivot to Asia and Renewal of the U.S.–India Strategic Partnership“, *Comparative Strategy*, 34:4, 2015;
9. Chatzky, Andrew ir James McBride, „China's Massive Belt and Road Initiative“, *Council on Foreign Affairs*, 2019, < <https://www.cfr.org/backgroundunder/chinas-massive-belt-and-road-initiative>> [Žiūrėta 2019-05-10];
10. Chaudhury, Dipanjan Roy, „India's foreign policy: With landmark deals, Manmohan Singh government promised much, delivered little“, *The Economic Times*, 2014, <<https://economictimes.indiatimes.com/news/politics-and-nation/indias-foreign-policy-with-landmark-deals-manmohan-singh-government-promised-much-delivered-little/articleshow/30864051.cms>> [Žiūrėta 2019-05-10];
11. Chaudhury, Dipanjan Roy, „PM Narendra Modi's Vietnam visit is to signal India's Presence in South-East Asia“, *The Economic Times*, 2018, <<https://economictimes.indiatimes.com/news/defence/pm-narendra-modis-vietnam-visit-is-to-signal-indias-presence-in-south-east-asia/articleshow/53903141.cms>> [Žiūrėta 2019-05-10];

12. Chaudhuri, Rudra „India and the United States since 1947“, Kn. Bajpai, Kanti, Saira Basit, V. krishnappa (sud.), *India's Grand Strategy*, Routledge, 2014;
13. Chellaney, Brahma „Arming India into dependency“, *The Hindu*, 2014, atnaujinta 2016,
<<https://www.thehindu.com/opinion/lead/arming-india-into-dependency/article5574316.ece>>
[Žiūrėta 2019-05-10];
14. China's Military Strategy, 2015,
<http://english.gov.cn/archive/white_paper/2015/05/27/content_281475115610833.htm>
[Žiūrėta 2019-05-01];
15. CIA World Factbook <<https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/ch.html>> [Žiūrėta 2019-05-08];
16. Choudhury, Avinandan ir P. Moorthy, „Strategic-Maritime Traingle in the Indian Ocean: An Emerging Indo-US Naval Entente?“, *India Quarterly*, 2018;
17. Elman, Colin, „Realism“ Kn. Williams, Paul D. (sud.), „*Security Studies: an Introduction*“, 2008;
18. Hornat, Jan, „The power triangle in the Indian Ocean: China, India and the United States“, *Cambridge Review of International Affairs*, 29:2, 2016;
19. India and China eye each other warily, *Strategic Comments*, 16:10, 2010;
20. India's Ministry of Exterior, Indija-Japan bilateral brief, 2018;
21. Jha, Pankaj K., „India-Vietnam Relations: Need for Enhanced Cooperation“, *Strategic Analysis*, 32:6, 2008;
22. Kameda, Masaaki, „Abe, India's Modi agree to boost security, economic ties amid China's increasing teritorial ambitions“, *Japan Times*, 2018,
<<https://www.japantimes.co.jp/news/2014/09/01/national/politics-diplomacy/abe-indias-modi-agree-boost-security-economic-ties-abe-amid-chinas-increasing-territorial-ambitions/#.XM8M7o4zaUk>> [Žiūrėta 2019-05-10];
23. Karnad, Bharad, „An Elephant with a Small „Footprint““, *India's Grand Strategy*, 7 skyrius *An Elephant with a Small „Footprint“*, Kn. Bajpai, Kanti, Saira Basit, V. Krishnappa (sud.), *India's Grand Strategy*, Routledge, 2014;
24. Karnad, Bharat, *Why India is not a Great power (Yet)?*, Oxford University Press, 2015;
25. Kommenda, Niko ir Lily Kua, „What is China's Belt and Road Initiative“, *The Guardian*, 2018,
<<https://www.theguardian.com/cities/ng-interactive/2018/jul/30/what-china-belt-road-initiative-silk-road-explainer>> [Žiūrėta 2019-05-08];

26. Liu, Siwei, „What Will The China-India Relationship Look Like In 2019?“, *Eurasia Review*, 2019, <<https://www.eurasiareview.com/10022019-what-will-the-china-india-relationship-look-like-in-2019-analysis/>> [Žiūrėta 2019-05-12];
27. Lou, Chunhao, „US–India–China Relations in the Indian Ocean: A Chinese Perspective“, *Strategic Analysis*, 36:4, 2012;
28. M. Singh, spaudos konferencija, 2010-06-28, <<https://archivepmo.nic.in/drmanmohansingh/press-details.php?nodeid=1115>>; [Žiūrėta 2019-05-12];
29. Mazumdar, Arijit, „Narendra Modi’s Pakistan Policy: A Case of Old Wine in Old Bottles“, „*The Round Table*“, 106:1, 2017;
30. Mehta, Simi, „The Silver Jubilee of India-ASEAN Relations: A geopolitical Rejuvenation?“, *The SAIS Reveiw of International Affairs*, 2018, <https://www.saisreview.org/2018/10/24/the-silver-jubilee-of-india-asean-relations-a-geopolitical-rejuvenation/#_edn13> [Žiūrėta 2019-05-11];
31. Mishra, Vivek, „India–US Defence Cooperation: Assessing Strategic Imperatives“, *Strategic Analysis*, 42:1, 2018;
32. Mishra, Vivek, „India-US maritime cooperation: Crossing the rubicon“, *Maritime Affairs*, 14:2, 2018;
33. Mitra, Devirupta, „Twenty-Five Years On, India, ASEAN Want to Be in Sync, but Keep Missing Cues“, *The Wire*, 2018; <<https://thewire.in/diplomacy/twenty-five-years-india-asean-want-sync-keep-missing-cues>> [Žiūrėta 2019-05-12];
34. Naidu, G. V. C. ir Ishida Yasuyuki, „India-Japan Defence Ties: Building a Strategic Partnership“, *Strategic Analysis*, 43:1, 2019;
35. Pande, Aparna, „Natural Allies? The India-US Relations from the Clinton Administration to the Trump Era“, *Asie. Visions*, No. 104, Ifri, 2018;
36. Pant, Harsh V., „Is India Developing a Strategy for Power?“, *The Washington Quarterly*, 38:4, 2015;
37. Pant, Harsh V., „Modi's Unexpected Boost to India-U.S. Relations“, *The Washington Quarterly*, 37:3, 2014;
38. Paul, Joshy M., „India-Japan Security Cooperation: A New Era of Partnership in Asia“, *Maritime affairs: Journal of the National Maritime Foundation of India*, 8:1, 2012;
39. PTI, „Modi-Xi summit in Wuhan removed several misconceptions between India and China“, *The Economic Times*, 2018, <<https://economictimes.indiatimes.com/news/defence/modi-xi->

- summit-in-wuhan-removed-several-misconceptions-between-india-and-china-indian-envoy/articleshow/66651365.cms> [Žiūrėta 2019-05-10];
40. Rajagopalan, Rajeswari Pillai, „Is India expecting too much from its strategic partnership in Vietnam?“, *The Observer Research Foundation*, 2018, <<https://www.orfonline.org/research/is-india-expecting-too-much-from-its-strategic-partnership-with-vietnam-46252/>> [Žiūrėta 2019-05-10];
 41. Rehman, Iskander, „India’s fitful quest for seapower“, *India Review*, 16:2, 2017;
 42. Sagar, Rahul, „State of mind: What Kind of Power Will India Become“, *International Affairs*, Oxford University Press, Vol. 85, No. 4, 2009;
 43. Schweller, Randall L., *Deadly Imbalances: Tripolarity and Hitlers strategy for world conquest*, Columbia University press, New York, 1998;
 44. Shrivastava, Rahul „92 Nations in 55 Months: PM Modi’s travel costs hit Rs 2,021 crore“, *India Today*, 2018; < <https://www.indiatoday.in/india/story/92-nations-in-55-months-pm-modi-travel-costs-hit-rs-2021-crore-1419337-2018-12-29>> [Žiūrėta 2019-05-12];
 45. Singh, Antara Ghosal, „India, China and the US: strategic convergence in the Indo-Pacific“, *Journal of the Indian Ocean Region*, 12:2. 2016;
 46. Smith, Jeff M., „India and China: The End of Cold Peace?“, *The National Interest*, 2014, <<https://nationalinterest.org/commentary/india-china-the-end-cold-peace-9853>>; [Žiūrėta 2019-05-10];
 47. *Summary of the National Defense Strategy of The United States of America*, Washington, 2018;
 48. Sutter, Robert, „The United States in Asia“, Kn. Shambaugh, David ir Michael Yahuda (sud.) *International Relations of Asia*, Rowman & Littlefield, 2 leid. 2014;
 49. Sutter, Robert G., *Chinese Foreign Relations: Power and Policy since the Cold War*, Rowman & Littlefield, 4 leid., 2016;
 50. SIPRI, Trends in International Arms Transfers, 2018;
 51. Saunders, Phillip C., „China’s Role in Asia: Attractive or Assertive?“, Kn. Shambaugh, David ir Michael Yahuda (sud.) *International Relations of Asia*, Rowman & Littlefield, 2 leid., 2014;
 52. Taneja, Kabir, „India and Pakistan under Prime Minister Singh“, *The New York Times*, 2014, <https://india.blogs.nytimes.com/2014/04/28/india-and-pakistan-under-prime-minister-singh/?_php=true&_type=blogs&_r=0> [Žiūrėta 2019-05-10];
 53. Twining, Daniel, „India’s Heavy Hedge Against China, and its New Look to the United States to Help“, *Joint U.S.-Korea Academic Studies*, 2015;

54. Upadhyaya, Shishir, „Expansion of Chinese maritime power in the Indian Ocean: implications for India“, *Defence Studies*, 17:1, 2017;
55. US Department of Defense, „*Sustaining U.S. Global Leadership: Priorities for 21st Century Defense*“, Washington, 2012;
56. Vo, Xuan Vinh, „Vietnam-India Maritime Cooperation“, *Maritime Affairs: Journal of the National Maritime Foundation of India*, 13:1, 2017;
57. US Department of State, *Joint Statement on the Inaugural U.S.-India 2+2 Ministerial Dialogue*, 2018, <<https://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2018/09/285729.htm>> [Žiūrėta 2019-05-09];
58. Wagner, Christian, „The Role of India and China in South Asia“, *Strategic Analysis*, 40:4, 2016;
59. White House, *Joint statement: The United States and India: Enduring Global Partners in the 21st Century*, 2016 <<https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2016/06/07/joint-statement-united-states-and-india-enduring-global-partners-21st>> [Žiūrėta 2019-05-09];
60. Wojczewski, Thorsten, „China’s rise as a strategic challenge and opportunity: India’s China discourse and strategy“, *India Review*, 15:1, 2016;
61. Zhu, Julie, „ASEAN-focused China fund raising up to \$3 billion for Silk Road projects“, *Reuters*, 2018; <https://in.reuters.com/article/us-china-private-equity/asean-focused-china-fund-raising-up-to-3-billion-for-silk-road-projects-sources-idINKBN1FC0SE>> [Žiūrėta 2019-05-11]
62. *2014 US Quadrennial Defense Review*, Washington, 2014.

Summary

Thesis title: India's changing role in its relationship with the U.S. and China

The main objective of this thesis is to analyze whether a change took place in India's role in a tripolar U.S.-China-India balance of power configuration. Main focus of this thesis is on changes in India's foreign policy, how they can be interpreted, how did those changes influenced India's role in the aforementioned balance of power configuration. This thesis relies and uses Randall L. Schweller's balance of interests theory to describe roles of states in said power of balance configuration. This thesis uses comparative analysis and compares India's foreign policy between the years 2004-2014 and since 2014. Main questions of the thesis are as follows: 1. what were the main factors that facilitated the change; 2. what roles can be attributed to U.S. and China; 3. what was India's foreign policy in the period of 2004-2014; 4. what was India's foreign policy since 2014; 5. what role can be attributed to India and if there was a change in India's role.

By using R. Schweller's balance of interests theory and its provided typology of states with appropriate descriptions for each type, I tried to answer the questions that I raised. I first researched roles of China and the U.S., and discerned that China is a limited aims revisionist power that is currently changing from a jackal type state to a fox type, while the U.S. is a lion type state that strongly supports the *status quo*. Afterwards I described the main factors that contributed to the change in India's role, with them being changes in the geopolitical situation and changes in India's internal politics. Subsequently, I researched India's foreign policy and its achievements in the aforementioned time periods. Lastly, I compared India's foreign policies and their successes and found out, that India's foreign policy had indeed changed, but not only that, the changes were also enough to facilitate a change in India's role in the tripolar balance of power configuration.

In conclusion, it is clear that India's role in the tripolar balance of power configuration has, indeed, changed. Since 2014, under the guidance of its Prime Minister N. Modi, India became a more assertive and engaging state, not afraid to stand up to the rising influence of China and actively pursuing its interests abroad, unlike under the leadership of PM M. Singh. It is worth noting however that India still is careful not to provoke China. In any case, it is clear that India is going to continue this foreign policy and will fully embrace its new role in the tripolar U.S.-China-India balance of power.